De rechten van den vruchtgebruiker en van den eigenaar in verband met de wet van 9 Mei 1886 (Stbl. no. 102) tot conversie van vier ten honderd in drie en een half ten honderd rentegevende nationale schuld

De rechten van den vruchtgebruiker en van den eigenaar in verband met de wet van 9 Mei 1886 (Stbl. No. 102) tot conversie van vier ten honderd in drie en een half ten honderd rentegevende Nationale Schuld.

De rechten van den vruchtgebruiker en van den eigenaar in verband met de Wet van 9 Mei 1886 (Stbl. No. 102) tot conversie van vier ten honderd in drie en een half ten honderd rentegevende Nationale Schuld.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. H. C. DIBBITS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

volgens besluit van den Senaat der Universiteit

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op **VRIJDAG, den 21sten JUNI 1895,**

des namiddags te 3½ ure

DOOR

EVERT HENDRIK MARKVOORT,

geboren te ALMEN.

'S-HERTOGENBOSCH,
FIRMA ROBIJNS & Co.
1895.

Aan mijn Vader en aan de
Nagedachtenis van mijne Moeder.

INHOUD.

VOORBERICHT.

Toen dit proefschrift nagenoeg was afgedrukt, verscheen het opstel van Mr. A. P. Ph. Eyssell in Themis dl. 1 blz. 106 e. v. 1895: „Conversie van Nederlandsche staatschuld: rechten van eigenaar en vruchtgebruiker." Uit dit opstel blijkt, dat Mr. Eyssell dezelfde meening is toegedaan als wij. Ook hij gelooft, dat de vruchtgebruiker geen aanspraak heeft op de vergoeding, door de wet van 1886 toegekend aan hen, die hunne schuld verwisselen. In deze vergoeding ziet hij evenals wij geene schadeloosstelling, maar eene premie, welke de Staat uitlooft aan zijne schuldeischers om hen te bewegen hunne schuld te converteeren.

Bovendien, al had de Staat hiermede werkelijk eene vergoeding op het oog, toch is ons beider meening, dat deze aan den eigenaar toekomt en niet aan den vruchtgebruiker.

De rentevermindering drukt toch veel zwaarder op den eigenaar dan op den vruchtgebruiker, omdat zij ook het kapitaal in waarde doet verminderen.

Het spijt ons echter, dat Mr. Eyssell de volgende woorden niet nader heeft uitgewerkt. Op blz. 109 toch lezen we: „Voorbehoudens welligt (waarmede wij thans niet te doen hebben) diens verplichting (nl. van den eigenaar) om den bijslag rentegevend te maken en die rente over te laten aan den vruchtgebruiker."

Overigens zijn we door dit opstel in ons gevoelen versterkt, dat het standpunt door ons omtrent deze kwestie ingenomen, het juiste is.

Wij hebben er echter geene aanleiding in gevonden om onzen eigen arbeid terug te houden.

HOOFDSTUK I.

Historisch overzicht. Het ontstaan van de grootboeken van onze nationale werkelijke schuld.

Onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden was elk der gewesten een souverein Staatje op zich zelf. Alleen werd bij de Unie van Utrecht in 1579 de Generaliteit ingesteld, waaraan de zorg voor de verdediging des lands tegen den buitenlandschen vijand (met de bewaring der binnenlandsche orde en rust) was opgedragen. Van een grootboek van Nationale Schuld was toen natuurlijk geen sprake; iedere provincie maakte slechts schulden op zich zelf, en deelde bovendien volgens zekeren maatstaf in de schulden van de Generaliteit. (1)

Deze toestand veranderde geheel tengevolge van de revolutie in het laatst der vorige eeuw. Men stichtte toen de eene en ondeelbare Bataafsche Republiek. Tevens werden bij de staatsregeling van 1798 de bezittingen en schulden der verschillende provinciën voor nationaal verklaard. (2)

Staatseenheid zonder eenheid van financiën is dan ook niet denkbaar. Bij de ineensmelting der schulden van de Provinciën, de Generaliteit en de Admiraliteit, werden ook die van de Oost- en West-Indische

---

(1) J. J. Weeveringh, „Handleiding tot de geschiedenis der Staatsschulden" dl. 1, verdeelt op pagina 1 de geschiedenis van onze financiën in twee tijdvakken: het eerste van de vroegste tijden tot voor het herstel der Nationale Schuld in 1814; het tweede van 1814 tot op den tegenwoordigen tijd.

Beide tijdvakken splitst hij weder in drie onderdeelen.

(2) Zie art. 201 Staatsregeling 1798.

Compagnieën in de Nationale Schuld opgenomen. Bovendien werd in deze Staatsregeling bepaald, dat de schulden, welke van verschillenden aard waren, zouden verwisseld worden op eenparigen voet in Nationale Schuldbrieven. (1) Deze bepaling, evenals zoovele in deze Staatsregeling, is niet uitgevoerd. Zoo bleef het tot het jaar 1806, toen de Bataafsche republiek opgeheven werd en den 18den Juni Lodewijk Napoleon als koning werd gehuldigd.

Daar echter de financiën geheel in de war waren, begon hij met de conversie, bij de staatsregeling van 1798 bevolen, uit te voeren, maar ook thans bleef het bij eene poging.

Het ontwerp in het begin van 1808 ingediend werd geen wet, maar is tegen het einde van hetzelfde jaar door een nieuw vervangen. Dit laatste, dat den 27sten Jan. d. a. v. wet is geworden, beval de oprichting van een grootboek der publieke schuld. (2) Door het aanleggen van een grootboek leerde men wel den omvang van de geheele schuld kennen, maar daar men de schuld niet verwisseld had in eene welke gelijke rente droeg, bleef de administratie nog zeer samengesteld. Want door den verschillenden aard der schulden en de uitbetalingen der rente op negentien verschillende kantoren, was de administratie zeer omslachtig. (3) (In Engeland, Frankrijk en Amerika had men reeds grootboeken. Dat van Frankrijk was bij de wet van 24 Aug. 1793 ingevoerd.)

Uit de aanspraak van den staatsraad Voute (4) zien we, dat dit grootboek, wat de in- en overschrijving betreft, overeenkomt met de grootboeken van de drie bovengenoemde staten.

Het niet admitteeren van firma's van negotiën, noch ter inschrijving

---

(1) Zie art. 202 Staatsregeling 1798.

Het denkbeeld om de tot verschillende renten genegotieerde kapitalen tot eenparigen rentevoet terug te brengen, hetwelk echter eerst in 1814 tot stand kwam, is bijzonder belangrijk.

(2) Zie de Koninklijke Courant van 15 Febr. 1809 n°. 39.

(3) Zie de aanspraak van den Staatsraad J. van den Houte, Koninklijke Staatscourant van 27 Dec. 1808 n°. 313.

(4) Zie vorige noot.

op het grootboek, noch als zaakgelastigden is eene navolging van de Engelsche wetten op het grootboek. (1) Voordat het grootboek geheel voltooid was, werd het koninkrijk Holland bij Frankrijk ingelijfd.

Het aanleggen van het eerste grootboek heeft echter niet dat resultaat gehad, hetwelk men zich er van had voorgesteld, want onder de regeering van Lodewijk Napoleon is de schuld zoodanig vermeerderd, dat bij de inlijving van Holland bij Frankrijk Napoleon, door den nood gedrongen, de tierceering uitsprak. (2)

Deze maatregel vinden we in art. 8 van het „*Décret impérial portant réunion de la Hollande à l'empire*" van 9 Juli 1810 (n°. 5724), hetwelk aldus luidt: „Le budget, en recette et en dépense, sera soumis à notre approbation avant le 1er août prochain. (3)

L'intérêt de la dette publique ne sera porté en dépense pour 1810, que pour le tiers du taux actuel. Les intérêts de la dette, de 1808 et de 1809, qui n'ont pas été payés, réduits au tiers, le seront sur le budget de 1810."

Het keizerlijk decreet van 18 Oct. 1810, waarbij de organisatie der Hollandsche departementen werd geregeld, beveelt in art. 116 de voleindiging van het onder de vorige regeering aangevangen grootboek.

Art. 119 luidt: „Wij behouden ons voor om wanneer het grootboek van de publieke schuld van Holland geformeerd zal zijn, te bevelen, op welke wijze de samenstelling van het Hollandsche Schuldboek met het grootboek der Fransche publieke schuld zal plaats hebben."

Die inschrijving der Hollandsche schuld in het grootboek van Frankrijk heeft niet plaats gehad, zooals is aangetoond in de stukken betrekkelijk het twistgeding over de Hollandsche schuld tusschen de Nederlandsche en Fransche gouvernementen (4).

Toen na de verdrijving der Franschen Willem I als Souverein vorst

---

(1) Zie noot 3 op blz. 2 en wel de aanspraak gehouden door den Staatsraad Six.

(2) Zie Buijs „De Nederlandsche Staatsschuld sedert 1814" pagina 16.

(3) Zie Bulletin des Lois (n°. 299).

(4) Zie J. J. Weeveringh (in zijn reeds aangehaald werk) pag. 42.

aan het bewind kwam, was een zijner eerste zorgen den noodlottigen toestand, waarin 's Lands financiën verkeerden, te herstellen. Een uitvloeisel hiervan was de wet van Mei 1814 (Stbl. n°. 58) „*tot herstel der nationale schuld en tot vinding der fondsen benoodigd tot stijving van 's lands kas.*"

Deze wet bepaalde, dat al de in verschillende afdeelingen ingeschreven schuld zou worden geconverteerd en vervangen door eene nieuwe, welke zou worden verdeeld in eene werkelijk rentegevende en eene uitgestelde schuld. (1)

De werkelijke schuld zou dadelijk $2^1/_2$ % rente dragen, terwijl de uitgestelde geene rente zou geven, maar elk jaar bij uitloting rentegevend zou worden. Jaarlijks zou van de werkelijke schuld een bedrag van 4 millioen of zooveel meer als de schatkist zou toelaten, worden geamortiseerd, art. 8. De kans van uitgeloot te worden en dan rente te dragen, bepaalde dus de waarde van de uitgestelde schuld.

Om in den achterstand van 25,5 millioen gulden te voorzien beval deze wet, dat ieder die eene hoeveelheid oude fondsen had, welke f 45.— zuivere rente afwierp, deze moest aanvullen met f 100 — in specie om daarvoor in de plaats te krijgen f 2000.— werkelijke schuld, rentende $2^1/_2$ %, benevens f 4000.— uitgestelde schuld.

Art. 25 dezer wet beveelt verder de oprichting van eene Amortisatiekas, om dezen maatregel te bespoedigen.

Reeds bij de staatsregeling van 1798 (artt. 206 en 207), was eene Amortisatiekas ingesteld.

Deze nieuwe Amortisatiekas werd beschouwd als eene bijhulp voor de publieke schatkist, waaraan bijzondere inkomsten werden verbonden en verplichtingen opgelegd. Die verplichtingen bestaan volgens art. 25 in de intrekking van de uitgestelde schuld, hetzij door overgang in de werkelijke schuld, hetzij door dadelijken inkoop of vernietiging van de uitgestelde schuld. De wet van 12 Jan. 1816 (Stbl. n°. 5) omschrijft haren werkkring uitvoerig.

---

(1) Dit kwam doordat Willem I de geïnteerceerde schuld weer in het leven riep, welke door deze regeling rentegevend kon worden.

In het jaar 1810 onder de Fransche regeering werd het Syndicaat ingesteld, welks doel eene gelijke strekking had als de Amortisatiekas. Het bestond als eene geheel afzonderlijke instelling onder een eigen bestuur, dat echter afhankelijk was van de regeering.

In de reeds genoemde wet dd. 14 Mei 1814 wordt van het bestaande Syndicaat geen woord gerept. Alleen bepaalt art. 36, dat ook als contant geld in deze Negotiatie zullen worden aangenomen alle Bons van het Syndicaat van de vierde Serie, met bijvoeging der verschenen interessen tot op den eersten dag der maand, waarin het fournissement geschiedt. Maar bij de wet van 11 Nov. 1815 (Stbl. n°. 52) „*tot vermeerdering der begrooting van* 1815 *en tot vaststelling van buitengewone middelen om die vermeerdering te bestrijden*," wordt het oude Syndicaat ontbonden en een nieuw Syndicaat der Nederlanden opgericht.

De taak aan dit Syndicaat opgelegd wordt in deze wet nader omschreven. Art. 5 bepaalt waarin zijne inkomsten zullen bestaan, welke volgens art. 6 zullen aangewend worden tot rentebetaling en successieve aflossing van een kapitaal van 40 millioen schuldbekentenissen van het Syndicaat, welke gecreëerd zullen worden om te voorzien in de extraordinaire behoefte van het tegenwoordige jaar.

In het jaar 1822 werd bij de wet van den 27sten Dec. (Stbl. n°. 59) (1) het Amortisatie-syndicaat opgericht, hetwelk de Amortisatiekas en het Syndicaat der Nederlanden zal vervangen; het zou eene vereeniging van beide zijn (2).

Bij het besluit van den 12den Dec. 1814 (Stbl. n°. 112) „*houdende bepalingen omtrent den overgang van de uitgestelde schuld tot de werkelijke rentegevende schuld, ter executie van de wet van* 14 *Mei* 1814 (*Stbl. n°.* 58)" werd bepaald, dat in de jaarlijksche loting aan iedere *f* 1000 uitgestelde schuld een kans zou worden toegekend en dien tengevolge zouden volgens art. 2 aan houders van rekeningen in het

(1) Art. 38 beval de oprichting van een Bijboek der nationale schuld te Brussel, waarvan een dubbel zou worden gehouden bij de Directie van het grootboek te Amsterdam.

(2) Zie voor de tot standkoming van deze instelling Buijs „Nederl. Staatsschuld" pag. 48 e.v.

grootboek der uitgestelde schuld, zoovele kansbiljetten van *f* 1000 of vijfde gedeelten daarvan ten bedrage van *f* 200 worden afgegeven, als hunne inschrijvingen daarvan veelvouden beliepen.

Na de uitloting daarvan, zouden zij het in het kansbiljet uitgedrukt bedrag, mits daarbij gevende gelijk bedrag uitgestelde schuld, in het grootboek der werkelijk rentegevende schuld kunnen doen inschrijven.

Wij hebben reeds gezien, dat volgens art. 8 der wet van 1814 jaarlijks 4 millioen gulden van de werkelijke schuld zou worden geamortiseerd, en nu bepaalde deze wet verder, dat een gelijk kapitaal van de uitgestelde schuld tot de werkelijke schuld zou overgaan, bij loting te bepalen.

De wet van 9 Febr. 1818 (Stbl. n°. 7) bepaalde, dat jaarlijks 5 millioen gulden der uitgestelde schuld zou worden geamortiseerd, behalve het kapitaal, dat jaarlijks van de werkelijke tot de uitgestelde schuld moest overgaan.

Onder de verplichtingen aan het Amortisatie-syndicaat opgelegd nam de uitgestelde schuld eene voorname plaats in.

De wet van 1822 gaf haar macht obligatiën uit te geven, om die in te wisselen tegen de nog loopende syndicaat-bons en de uitgestelde schuld. Zij bepaalde de vernietiging van die ingewisselde schuld op 5 millioen 's jaars.

Art. 19 e. v. geven aan de houders van inschrijvingen van uitgestelde schuld en kansbiljetten enz. het recht om die te verwisselen tegen $4^1/_2$ % schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat en wel in zulk eene verhouding, dat zij voor *f* 1000 uitgestelde schuld met daarbij behoorend kansbiljet zouden ontvangen *f* 50, nl. voor *f* 1000 afzonderlijk *f* 10.25 en voor een kansbiljet van gelijk bedrag *f* 39.75. (1)

Daar weinigen van die vrijwillige verwisseling gebruik maakten, slaagde de regeering hier niet.

Niet genegen om gunstiger voorwaarden te stellen, nam zij liever haar toevlucht tot een ander hulpmiddel, hetwelk bestond in een wets-

(1) De waarde van f 1000 uitgestelde schuld met daarbij behoorend kansbiljet beliep in dien tijd aan de Amsterdamsche beurs ongeveer f 53.

ontwerp, dat op het einde van 1824 werd aangeboden en tot wet verheven, nl. de wet van 25 Dec. 1824 (Stbl. n°. 77) „*betrekkelijk de uitloting en den inkoop van kansbiljetten en uitgestelde schuld, tot nadere openstelling van eene verwisseling van die schuld, en ter bepaling der som, welke gedurende het jaar* 1825 *tot aankoop en aflossing van schuld zal besteed worden.*" De wet is bekend onder den naam van de 25jarige uitloting der kansbiljetten.

Om den schijn van billijkheid te redden bepaalde men in de beweegreden van deze wet dat zij, die geen deel aan deze maatregelen mochten verlangen te nemen, maar verkiezen zouden hunne effecten tegen rentegevende schuld te verwisselen, daartoe nog in de gelegenheid zouden worden gesteld, onder genot van gelijke waarden als in de wet van 27 Dec. 1822 waren uitgeloofd.

Art. 1 van de wet van 25 Dec. 1824 bepaalt, dat de uitloting der uitgestelde schuld tot overgang in de werkelijk rentegevende schuld, ten bedrage van 5 millioen in het jaar, gedurende het jaar 1825 zal worden bewerkstelligd over een tijdvak van 25 jaar, aanvangende met het jaar 1825 en eindigende met het jaar 1849, zoodanig dat door het lot zullen worden aangewezen de nommers der kansbiljetten, welke, ten getale van 5000 stuks, in elk der voorzeide 25 jaar op den tot dusverre gebruikelijken voet en tegen overgifte van de kansbiljetten met de daartoe behoorende hoeveelheid uitgestelde schuld tot de werkelijk rentegevende schuld zullen overgaan.

Verder legt art. 11 aan het Amortisatie-syndicaat de verplichting op, om gedurende de 25 jaar een kapitaal van 125 millioen uitgestelde schuld met de daarbij behoorende kansbiljetten te vernietigen zonder overgang in de werkelijke schuld; maar het is niet verplicht ieder jaar een bedrag van 5 millioen te niet te doen.

Het Amortisatie-syndicaat moest dienen om de schuld van den staat te verminderen, doch het strekte juist om deze voortdurend te vermeerderen (1).

Vooral geschiedde dit tengevolge van den Belgischen opstand. Hier-

(1) Zie Buijs t. a. p. pag. 98.

door ontstonden er weder aanzienlijke tekorten en om hierin te voorzien besloot men tot de oprichting van een nieuw grootboek rentende 5%.

Eerst had men eene vrijwillige leening opengesteld, maar daar de deelneming niet genoegzaam was, stelde de wet van 6 Jan. 1832 (Stbl: n°. 9) op nieuw eene vrijwillige leening open, maar dreigde tevens met eene belasting op de bezittingen en inkomsten bij wijze van don gratuit.

Deze bedreiging had het gewenschte gevolg. Art. 1 dezer wet bepaalde, dat deze leening, groot 38 millioen, zou worden ingeschreven in een nieuw grootboek, gelijk we reeds opmerkten.

De bepalingen van het bestaande grootboek waren hierop toepasselijk en het kwam onder hetzelfde beheer. (artt. 2 en 3.)

Dit bedrag is later bij verschillende wetten met belangrijke sommen aangevuld, zoodat het op het einde van 1839 de kapitale som van 221 millioen bedroeg.

Toen eindelijk de onafhankelijkheid van België was erkend en het tractaat geteekend, zag men dat onze financiën in een hopeloozen toestand verkeerden.

Het stelsel van volharding door Willem I gevoerd, had iedere leening benevens de enorme baten uit Indië geheel verslonden. Om den achterstand te dekken diende de regeering op het einde van 1839 een ontwerp in, hetwelk eene nieuwe leening, groot 56 millioen, ten laste van de koloniën voorschreef. De 2de Kamer der Staten-Generaal, die zoo lang een lijdelijken rol gespeeld had, kwam eindelijk tot ontnuchtering. Zij begreep dat zulk een toestand onhoudbaar was.

De thans bestaande tekorten niettegenstaande de millioenen, die Indië had aangebracht en de talrijke leeningen gedurende de laatste jaren, deden haar begrijpen, dat de financiëele politiek een anderen koers uit moest.

Zij verwierp daarom dit wetsontwerp evenals de begrooting van 1840, en wilde eerst grondwetsherziening, opheffing van het Amortisatie-syndicaat, enz.

Bij de wet van 27 Dec. 1840 (Stbl. n°. 77) werd het Amortisatie-syndicaat opgeheven. De verplichtingen van deze instelling gingen op den Staat over.

Onder deze was er eene drukkende nl. om jaarlijks 5 millioen werkelijke schuld af te lossen, opdat eene gelijke som uitgestelde in werkelijke schuld zou kunnen overgaan. De regeering verlangde daarom van de uitgestelde schuld ontslagen te worden en bij de wet van 2 Sept. 1841 (Stbl. n°. 35) werd, echter niet zonder heftigen tegenstand van de Staten-Generaal, tot den vervroegden overgang besloten.

Art. 2 bepaalt: I. dat men voor f 1000 uitgestelde schuld, benevens een nog onuitgeloot kansbiljet van gelijke som, zou ontvangen f 68. Voor f 1000 uitgestelde schuld zonder kansbiljet werd betaald f 18, voor een kansbiljet alleen f 50.

II. dat men voor f 1000 uitgestelde schuld, benevens een nog onuitgeloot kansbiljet, uitgeloot krachtens de wet van 25 Dec. 1824 (Stbl. n°. 77), zou ontvangen al naar mate het kansbiljet met 1 Jan. 1842 of later tot 1 Jan. 1849 toe inwisselbaar was, een bedrag van f 1000—f 717.

In plaats van de uitgestelde schuld werd nu op het grootboek der nationale werkelijke schuld rentende $2^1/_2$ % geplaatst een kapitaal van f 71.392.032.

Hierdoor is de jaarlijksche rentelast met f 1.784.000 vermeerderd.

Daar deze toen tot ruim 40 millioen gestegen was en de achterstand over de 4 laatste jaren 35 millioen gulden bedroeg, terwijl men bovendien dien rentelast wilde verminderen, was een buitengewone financieele maatregel noodig, om een staatsbankroet af te wenden. (1)

Minister van Hall stelde eene vrijwillige leening voor van 127 millioen, welke evenals die van 1832 zou gepaard gaan met eene bedreiging eener buitengewone belasting op de bezittingen.

Deze leening werd ingeschreven in een grootboek, opgericht bij de wet van 6 Maart 1844 (Stbl. n°. 14) rentende 3%.

Art. 8 vermeldt, dat dit grootboek van denzelfden aard zal zijn als dat van de 5% nationale schuld en daarop al de bepalingen toepasselijk zijn, welke voor dit grootboek bestaan, maar dat de inschrijvingen volgens deze wet te doen, kosteloos zullen geschieden.

---

(1) Zie de redevoering van den minister van Hall in de Kamer gehouden in het jaar 1844.

Deze leening, welke spoedig volteekend was, gevoegd bij hetgeen verkregen werd door het verkoopen van de 80 millioen ten name van den Nederlandschen Staat op het Belgische grootboek ingeschreven, (1) moest vooral strekken tot het converteeren van de 5% leening in 4% nationale werkelijke schuld.

Dit werd geregeld bij de wet van 25 Juni 1844 (Stbl. n°. 28) „*tot aflossing of verwisseling van Nationale Schuld.*"

Art. 3 luidt: „De inschrijvingen in het grootboek van 5% nationale schuld, de losrenten ten laste van 's rijks overzeesche bezittingen, de domeinlosrenten, rentende 5% in het jaar, mitsgaders de schuldbekentenissen ten koste van het voormalig Amortisatie-syndicaat, rentende 4½ % in het jaar, zullen op de tijdstippen en wijze door ons te bepalen, achtereenvolgens worden afgelost of verwisseld tegen de krachtens art. 6 daar te stellen inschrijvingen op het na te melden grootboek van nationale schuld rentende 4%."

Art. 6 bepaalt bovendien, dat het nieuwe grootboek van gelijken aard zal zijn als het bestaande grootboek der 2½ % nationale werkelijke schuld en waarop al de bepalingen toepasselijk zijn, welke voor dat grootboek bestaan, uitgenomen dat de eerste inschrijvingen, krachtens deze wet te doen, geheel kosteloos geschieden.

Hierna begint er langzamerhand een evenwicht tusschen ontvangsten en uitgaven te komen, zoodat van af het jaar 1850 de financieele bloei telken jare toeneemt, en er sedert aanzienlijke sommen staatsschuld zijn afgelost.

Ook werd nog bij de wet van 14 Dec. 1844 (Stbl. n°. 63) bevolen, dat een kapitaal van f 266.100 staande ten name van een paar opgeheven fondsen nl. van het fonds voor de Koninklijke Bibliotheek te 's-Hage, en van het fonds der Octrooien van het 2½ % grootboek zouden worden afgeschreven.

---

(1) Door de vereeniging van de Noordelijke met de Zuidelijke Nederlanden waren ook de schulden samengesmolten. Het was dus alleszins billijk, dat bij de afscheiding van België dit land ook een deel der schulden droeg. Nu was dit bij art. 63 van het tractaat van 5 Nov. 1842 geregeld en goedgekeurd bij de wet van 4 Febr. 1843 (Stbl. n°. 3). Zie J. J. Weeveringh t. a. p. pag. 207 e. v.

Op het voetspoor van den minister van Hall in 1844 beproefde de minister van financiën in 1852 een conversie tot stand te brengen van de 4% leening in een 3¾ of 3½ % fonds.

Hoewel hij de voldoening had zijn ontwerp tot wet te zien verheven, bleef hare uitvoering achterwege.

Jaren duurde het voordat de 4% leening werd geconverteerd, totdat in het begin van het jaar 1886 de minister van financiën Bloem meende, dat thans het rechte tijdstip was aangebroken en daarom een ontwerp van die strekking indiende.

Hij mocht de eer genieten, dat niet alleen zijn ontwerp den 9den Mei 1886 (Stbl. n°. 102) wet werd, maar ook werd uitgevoerd.

Art. 1 dezer wet bepaalt, dat de inschrijvingen in het grootboek der 4% rentegevende nationale schuld en de schuldbekentenissen ten laste van den staat uitgegeven krachtens de wetten van 5 Juni 1878, 16 Maart 1883 en 20 Juli 1884, alsmede de schuldbekentenissen ingevolge de bij de wet van 1882 bekrachtigde overeenkomst met de Amsterdamsche kanaalmaatschappij ten laste van den staat gebracht, zullen worden geconverteerd in 3½ % rentegevende nationale schuld ingeschreven in een nieuw grootboek of in schuldbekentenissen rentende 3½ % 's jaars.

Art. 8 bepaalt, dat het grootboek van 3½ % rentegevende nationale schuld van gelijken aard zal zijn als de thans bestaande en daarop al de bepalingen, welke voor de tegenwoordige grootboeken gelden, toepasselijk zijn.

Bovendien behelst art. 9 nog eene belangrijke bepaling, welke het onderwerp uitmaakt van dit proefschrift; nl. bij de verwisseling van de 4% rentegevende schuld tegen 3½ % rentegevende nationale schuld wordt eene door den minister van financiën te bepalen vergoeding in geld toegezegd van ten hoogste 3% en ten minste 2% over het nominaal bedrag der te verwisselen 4% rentegevende schuld.

Wij hebben thans zooals wij zien één grootboek van 2½ % sedert 1814, één van 3% sedert 1844 en één van 3½ % sedert 1886.

Volgens de wet van 1809 was de zorg voor de grootboeken opgedragen aan de Directie van het grootboek.

Echter is deze Directie bij het Souverein Besluit van 23 Febr. 1814 (1) vervangen door een Commissie van 7 leden, welke, onder superintendentie van den Directeur-Generaal der centrale kas van de nationale schuld, belast zal zijn met de zorg voor de bewaring van het grootboek der nationale schuld, en voor de zekerheid der inschrijving daarin.

Den 1sten Jan. 1859 hebben de 7 commissarissen hun plaats weder ingeruimd voor een Directeur, onder wiens beheer de grootboeken thans staan. De grootboeken zijn te Amsterdam gevestigd, terwijl tot zekerheid en contrôle bij de Algemeene Rekenkamer te 's Gravenhage dubbele wordén gehouden.

---

(1) Zie de Nederlandsche Staatscouriant van 3 Maart 1814 (n°. 52).

HOOFDSTUK II.

WAT HEEFT MEN BEOOGD MET HET AANLEGGEN VAN EEN GROOTBOEK?

Om deze vraag naar eisch te beantwoorden, zijn we verplicht terug te keeren tot het tijdstip, waarop het eerste grootboek werd ingesteld. Zooals wij reeds vroeger opmerkten, is eene eerste schrede in deze richting gedaan door de staatsregeling van 1798. Aanvankelijk mocht men echter hierin niet slagen, hetgeen voorzeker te wijten is aan de omstandigheid, dat de eene constitutie plaats maakte voor de andere, en nu eens centralisatie dan weder decentralisatie op den voorgrond trad.

Toen eindelijk Lodewijk Napoleon tot Koning van Holland was gehuldigd, rekende deze het zich tot een duren plicht om aan den verwarden toestand, waarin de financiën langzamerhand waren geraakt, een einde te maken.

De ernst, waarmee hij deze zaak ter harte nam, heeft er zeker veel toe bijgedragen, dat onder zijn bestuur het eerste grootboek werd ingevoerd. De reden, waarom men dit boek noodig achtte, kunnen we het best leeren kennen uit de aanspraken, door de staatsraden Six, Voute en van den Houte gehouden bij de aanbieding van het wetsontwerp aan het Wetgevend Lichaam. (1)

De staatsraad C. C. Six begint zijne aanspraak als volgt:

„De voornaamste oorzaken der moeielijkheden, waarmede het bestuur van dit rijk reeds sedert vele jaren, hoe langer hoe meer te worstelen

(1) Zie de Koninklijke Courant van 27 Dec. 1808 n°. 313.

heeft, en der gedurige opofferingen, welke de natie reeds zoo lang met moed en geduld draagt, zijn te vinden in de grootte der publieke schuld."

Zijne voornaamste motieven voor de indiening van het ontwerp waren:

„Het kwaad langzamerhand te heelen door alle andere met de goede trouw overeenkomstige middelen, den waren staat van de publieke schuld stellig te constateeren; derzelver administratie en comptabiliteit op goede en eenvoudige principes te baseeren, en in zulke een aangelegen vak eens paal en perk te stellen aan alle de twijfelachtigheden en verscheidenheden, die het natuurlijk gevolg zijn der verschillende oorsprongen der oude schulden, der gedeeltelijk en onvoltooid gebleven conversie derzelven, en vooral de rentebetalingen op zooveele verschillende kantoren."

Het eerste artikel van de wet van 1809 luidt dan ook: (1) „Alle de schulden, hetzij geconverteerde of ongeconverteerde, losbare en onlosbare, de lijfrente mede begrepen, loopende ten laste van dit koninkrijk, zullen met intrekking van alle voorhanden zijnde rentbrieven, obligatiën en alle andere ter zake derzelve afgegevene bewijzen worden ingegeschreven in een Grootboek, hetwelk te dien einde zal worden aangelegd."

De ongerustheid over den staat der publieke schuld, voortspruitende uit de onmogelijkheid om dien staat met zekerheid te bepalen, deed de behoefte aan een grootboek des te sterker gevoelen. De aard der schulden toch sproot uit vele verschillende oorzaken voort, en tevens waren de renten zeer ongelijk, welke liepen van $1\frac{1}{4}$ % tot 4% (dit laatste is echter zoo gebleven tot het grootboek van 1814). Dit had evenwel ten gevolge, dat de uitbetaling der rente op 19 verschillende kantoren plaats had, hetgeen overbodigen omhaal veroorzaakte. De staatsraad van den Houte drukt dit aldus uit: „Men behoeft slechts na te denken, hoe de administratie der publieke schuld op 19 onderscheidene kantoren generaal verdeeld, en wederom in één punt tot de directie van de publieke schatkist geconcentreerd, onvermijdelijk moet veroorzaken een onafgebroken en dagelijksche correspondentie."

---

(1) Zie de Koninklijke Courant van 15 Febr. 1809 n°. 39.

Een weinig vroeger in zijne rede bespreekt hij den twijfelachtigen oorsprong der schulden. Hij zegt: „Het kan niet vreemd voorkomen, dat eene verouderde schuld van weinig minder dan 2 eeuwen hoe deugdzaam ook in derzelver beginsel gecontracteerd, als in derzelver bijzonderheden geadministreerd, echter hier en daar duisterheden heeft moeten veroorzaken, waarvan de oorsprong moeilijk op te sporen en te bewijzen zoude zijn."

Naast de vereenvoudiging van de omslachtige administratie en het leeren kennen van den omvang der schuld, had dus de oprichting van een grootboek tot doel om gemakkelijk zijn recht op de inschuld jegens den staat te bewijzen, waar dit wellicht onzeker was, en ten slotte om tot rentevermindering en aflossing te geraken.

De staatsraad Voute omschrijft het volgenderwijze:

„Deze staat (van de publieke schuld) moet eindelijk gekend worden, en het bedrag der publieke schuld, eenmaal erkend; de betaling der renten en af te lossen kapitalen vereenvoudigd zijnde, zal de publieke schatkist zich in staat gesteld zien, veel gemakkelijker met de schuldeischers van het rijk te kunnen liquideeren, dan zulks tot nog toe heeft kunnen plaats hebben." Daar verder de obligatiën en andere leeningen onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden op naam of aan toonder gesteld waren, werden door de inschrijving in een grootboek, de rechten van den schuldeischer beter gewaarborgd, terwijl hen, die gaarne een bewijs in handen wilden hebben, de gelegenheid werd opengesteld zich van certificaten te voorzien, welke door administratie kantoren worden uitgegeven. (1)

Niet alleen in ons land, maar ook in andere landen heeft men het nut, dat men door het aanleggen van een grootboek bereikt, ingezien. Reeds voordat wij er aan dachten, had men in Engeland, Frankrijk en Amerika in deze leemte voorzien, zooals wij reeds gezien hebben, (2) terwijl de meeste Staten van Europa ons hierin zijn gevolgd, b v.: Rusland in 1817 en België in 1842.

---

(1) Zie pag. 23.

(2) Zie pag. 2.

HOOFDSTUK III.

HOE ZIJN DE GROOTBOEKEN INGERICHT?

De grootboeken zijn aangelegd op registers, welke ieder uit 300 folio's bestaan. Deze zijn doorloopend genommerd en geplaatst in alphabetische volgorde. Op elk blad is de naam van den houder van rekening, en deel, letter en nommer aangeteekend.

De vordering van een bepaald persoon op zulk een folio vermeld noemt men inschrijving. Men onderscheidt de rekeningen in vrije en gekwalificeerde, naar gelang de houder vrij is in de beschikking over dien post, of door eene aanteekening op die rekening hierin wordt beperkt.

De aanteekening in het grootboek is de eenige titel, want men krijgt geene obligatie in handen. Zulk eene inschrijving kan op eens anders naam worden overgeschreven. De formaliteiten hiervoor vereischt vinden we in art. 14 e. v. van de wet van 1809, welke bepalingen eenigszins gewijzigd zijn overgenomen in het besluit van 22 December 1814 (Stbl. n°. 113). Hieruit volgt, dat deze niet anders kan worden overgedragen dan door overschrijving in het grootboek zelf.

Deze overschrijving geschiedt door de directie van het grootboek te Amsterdam.

Zij mag daartoe niet overgaan dan tegen overlegging van bepaalde stukken, opdat er zekerheid zij van rechtmatige overschrijving, want ook de onrechtmatige overschrijving maakt tot schuldeischer. De formaliteiten zijn dus noodig, omdat daaruit blijkt, dat men tot die handeling gerechtigd is.

Dit vinden we opgeteekend in art. 18 van het souverein besluit van den 22sten Dec. 1814 (Stbl. n°. 113) „*arresteerende een reglement op de overschrijving van ingeschreven kapitalen in het grootboek der nationale schuld.*" Al. 1 van art. 18 luidt aldus: „Wanneer bevonden wordt, dat door eene verkeerde invulling van het billet van overschrijving van een naam, kwaliteit, woonplaats, of anderszins de overschrijving verkeerdelijk heeft plaats gehad, zal dit erreur niet kunnen worden geredresseerd, dan nadat alvorens diegene op wiens rekening dusdanige post verkeerdelijk is overgebracht geworden, geconsenteerd heeft in het weder afschrijven van deze post en het restituëren der zaak in integrum."

Wij zien hieruit, dat deze vergissing niet anders kan worden hersteld dan met toestemming van hem, op wiens naam de overschrijving heeft plaats gehad.

Wanneer men nu eenmaal zulk eene inschrijving op het grootboek heeft, dan heeft men niet het recht deze op te vorderen; men is verplicht ze te houden, tenzij de Staat deze schuld aflost of men ze zelf op een ander laat overschrijven.

Op pag. 15 spraken we er reeds over, dat de oude schulden onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden meest waren verhandelbare effecten n.l. op naam of aan toonder, en dat men daarom, bij de invoering van het grootboek, ten gerieve van het publiek in eene leemte moest voorzien, daar men bij de inschrijving, zooals we zagen, geene obligatie in handen kreeg.

Art. 19 van de wet van 1809 veroorlooft dan ook aan personen, die negotiatiën wilden doen op inschrijvingen in het grootboek, certificaten op hun naam gesteld af te geven. Evenzoo handhaaft de wet van 14 Mei 1814 (Stbl. n°. 58) deze administratie-kantoren, bij reglement van den 8sten Dec. 1814 (Stbl. n°. 111) nader geregeld. Art. 17 e. v. geven voorwaarden onder welke het hun wordt toegestaan certificaten of acten van aandeel of deelgeving in fondsen op hun naam af te geven.

Door deze certificaten aan toonder te stellen wordt het verkeer zeer bevorderd, vooral daar men nu de formaliteiten tot overschrijven vereischt ontgaat.

Tot zekerheid der houders van deze certificaten is verder bepaald, dat zij het in het certificaat uitgedrukte kapitaal ten allen tijde in het grootboek op hun naam kunnen doen overschrijven.

De wetten op het grootboek zorgen er dus voor dat zij, die liever niet willen openbaren het vermogen, dat zij in nationale schuldbewijzen bezitten, en daarom deelnemen aan inscriptiën van anderen, bij die gelegenheid niet het slachtoffer worden van een kwalijk geplaatst vertrouwen.

Ook kan men verband leggen op zulk eene inschrijving door pand, vruchtgebruik, fideicommis of beheer.

Bij de invoering van het grootboek wilde men geen dier rechten laten verloren gaan, die op vroegere obligatiën waren gevestigd, en de wet op het grootboek van 1809 bevat daaromtrent uitvoerige bepalingen, evenals voor het vestigen van die rechten in het vervolg.

De gewone wijze van in pandgeving van papier op naam of aan toonder is hier niet mogelijk, daarom voorziet de wet hierin, n.l. door inschrijving van het recht op het grootboek zelf.

Door die bijschrijving van het recht eens derden wordt de verbintenis gewijzigd (art. 17 van de wet van 1809).

De Staat verbindt zich om die rechten te eerbiedigen, door aan den vruchtgebruiker, wiens recht is ingeschreven, de rente te betalen en, wat den pandhouder betreft, het kapitaal niet zonder zijne toestemming over te schrijven.

Art. 17 en 18 van de wet van 1809 bepalen hoe die verbanden worden gevestigd of opgeheven, welke bepalingen later in de wet van 14 Jan. 1815 (Stbl. n°. 4) zijn overgenomen.

HOOFDSTUK IV.

WELKE WAREN DE CONVERSIES EN WAT WILDE MEN DAARMEE?

De conversies kunnen we verdeelen in die, welke *gedwongen* en in die, welke *vrijwillig* worden aangegaan. Onder de vrijwillige worden die conversies verstaan, waarbij de staat aan de houders de keus laat tusschen aflossen of converteeren.

Door eene gedwongen conversie pleegt de Staat altijd een onrecht, alleen eenigszins verschoonbaar door de moeilijke omstandigheden, waarin de Staat verkeert.

Reeds onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden hebben er conversies plaats gehad.

De provincie Holland heeft in het jaar 1644 de $6^1/_4$ % leening geconverteerd in eene van 5 %, en deze werd onder het bestuur van Johan de Witt in 1655 in eene 4 pts. verwisseld. (1)

Hetgeen bespaard werd aan rente werd tot aflossing gebruikt, en dit had zulk een goed gevolg, dat de schuld van de provincie Holland, welke in het jaar 1651 140 millioen gulden op interest en 13 millioen loopende schuld bedroeg in 1672 tot 65 millioen gulden was gereduceerd.

Of deze conversies onder de vrijwillige of gedwongene moeten gerangschikt worden is ons niet bekend.

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan is de eerst daaropvolgende conversie van 1814, waarbij alle lijfrenten en obligatiën enz. op het grootboek van 1809 ingeschreven, en alle andere ten laste van den Staat, welke eene rente droegen, die liep van $1^1/_4$ % tot 7%, werden verwisseld

(1) J. J. Weeveringh pag. 6.

tegen schuldbrieven, welke eene gelijke rente droegen, en als zoodanig in het $2\frac{1}{2}$ % grootboek van nationale werkelijke schuld ingeschreven. Deze evenals die van 1841 behooren tot de gedwongen conversies. (1)

De conversie van 1841 heeft de uitgestelde schuld uit den weg geruimd, een hinderpaal, welke de schuldvermindering van den Staat nog eeuwen lang zou tegengehouden hebben. Een paar jaar later werden bij de wet d.d. 25 Juni 1844 (Stbl. n°. 28) door den minister van financiën van Hall de obligatiën op het 5% grootboek ingeschreven geconverteerd in 4% nationale werkelijke schuld, waarvoor een 4% grootboek werd aangelegd. (2)

Een jaar te voren was reeds door den minister Rochussen een wetsontwerp ingediend.

Het volgende wetsontwerp, dat aan de Staten-Generaal werd aangeboden, was van den minister van financiën van Bosse in het jaar 1852.

Dit wetsontwerp is aangenomen en wilde het 4% grootboek verwisselen in één dat $3\frac{3}{4}$ % of $3\frac{1}{2}$ % rente droeg. (3)

De uitvoering bleef echter wegens veranderde omstandigheden achterwege.

De minister van financiën van Hall diende in 1854 weder een voorstel tot conversie in, dat even als dat van 1843 een ontwerp bleef.

Lang duurde het eer een volgende minister van financiën opnieuw een ontwerp tot verwisseling der nationale schuld indiende, totdat in 1886 minister Bloem meende, dat thans het gewenschte tijdstip was aangebroken om haar met succes tot stand te brengen. Volgens hem had de koers van onze nationale schuld die hoogte bereikt, dat de Staat niet langer aarzelen mocht om de 4% leening in eene van $3\frac{1}{2}$ % te converteeren.

In het Staatsblad van 9 Mei 1886 (n°. 102) werd deze wet afgekondigd en spoedig daarna uitgevoerd.

---

(1) Zie pag. 4 en 9.

(2) Zie pag. 10.

(3) Zie pag. 11.

Art. 5 al. 5 van deze wet bevat het volgende voorschrift:

„Tot vroegere of meerdere aflossing dan het plan aanwijst blijft de Staat nà 1 Jan. 1896 ten allen tijde bevoegd."

De Staat heeft zich alzoo verbonden voor het jaar 1896 niet op nieuw te converteeren. Nu in dit tijdvak van 10 jaar onze 3°/₀ Nationale werkelijke schuld tot boven pari is gerezen, is het te verwachten, dat na verloop van dien termijn de Staat hare 3½ °/₀ leening gaat verwisselen in 3°/₀ of beide in die van 2½ °/₀. Daar dit laatste nog al zware offers van den Staat zou vergen, juichen wij dan ook het voornemen van onzen tegenwoordigen minister van financiën Sprenger van Eyk toe, om de 3½°/₀ nationale werkelijke schuld te converteeren in een 3°/₀ fonds. (1)

Wanneer wij den stand van onze effecten nagaan, dan zien we, dat zich nog geen gunstiger oogenblik voor eene conversie heeft voorgedaan dan waarschijnlijk in het jaar 1896.

Het oogmerk, waarmee men eene staatsschuld converteert, is om daardoor jaarlijks rente te besparen, welke men gebruikt om de schuld af te lossen.

Wanneer de rentestandaard voortdurend laag is, en niet door eene voorbijgaande oorzaak wordt gedrukt, is de Staat zoowel als ieder verstandig huisvader verplicht, geld op te nemen tegen eene lagere rente.

Al mocht men beweren, dat de Staat hier misbruik maakt van zijne positie, van de bijzondere verhouding, waarin hij verkeert tegenover de schuldeischers, omdat zij geene aflossing kunnen vragen, dan staat hier toch tegenover, dat niemand verplicht is aan den Staat te leenen, en dat deze toch niet verplicht is leeningen te sluiten tot eene hoogere dan de normale rente.

Dat conversies, op het ware tijdstip uitgevoerd, nuttig zijn, bewijst de geschiedenis.

Wij zagen hoe de provincie Holland hare schuld in een

---

(1) Terwijl wij bezig waren met het samenstellen van dit proefschrift, brachten de dagbladen ons het bericht, dat de Minister dit plan heeft.

bijzonder korten tijd aanzienlijk verminderde. Ook wanneer wij den schuldenlast van onzen Staat, sedert de operatiën van het jaar 1844, in overweging nemen, bespeuren wij, dat er sedert eene belangrijke vermindering van onze staatsschuld heeft plaats gehad. Ofschoon wij gaarne toegeven, dat die vermindering in deze beide gevallen niet alleen door de conversies is bereikt, hebben zij deze toch zeer bevorderd.

HOOFDSTUK V.

DE VERHOUDING VAN DEN BLOOTEN EIGENAAR EN VAN DEN VRUCHTGEBRUIKER VAN EENE INSCHRIJVING OP HET GROOTBOEK IN VERBAND MET DE BEPALINGEN VAN HET BURGERLIJK WETBOEK.

Om deze kwestie in een helder licht te stellen, is het noodig te weten, wat vruchtgebruik is, en wat het vruchtgebruik van eene inschuld omvat.

Onze wet leidt den negenden titel van het tweede boek in door eene bepaling van vruchtgebruik te geven.

Art. 803 B. W. luidt: „Vruchtgebruik is een zakelijk recht om van eens anders goed de vruchten te hebben, alsof men eigenaar daarvan was, mits zorgende dat de zaak zelve in stand blijve."

De Romeinsch rechterlijke bepaling van Paulus is: „Usus fructus est ius alienis rebus utendi, fruendi salva rerum substantia."

Deze definitie heeft men in het Fransche recht gevolgd, en de onze is aan het Fransche recht ontleend.

Daar de Romeinsch-rechterlijke bepaling van vruchtgebruik niet zonder gebreken was, is ook de onze zoowel als de Fransche niet veel gelukkiger.

Ten eerste vinden we in onze definitie alleen gesproken over het trekken van vruchten, en heeft men het gebruik, dat men van sommige zaken hebben kan, geheel vergeten.

Prof. Opzoomer zegt: (1) „Het is geen vruchtgenot, geen fructus alleen,

---

(1) Zie Opzoomer, Het Burgerl. Wetb. verklaard, VI, blz. 95 n°. 3.

het is tevens een gebruik, een usus, het is usus et fructus of — gelijk het werd samengetrokken — ususfructus." Toch heeft hij niet veel bezwaar tegen de woorden der wet, daar, door ze in strengen zin op te vatten, beide er in opgesloten zijn. (1) Het is dus een zakelijk recht afgezonderd van den eigendom, hetwelk alleen recht geeft op de vruchten en het gebruik of op een van beide al naar het voorwerp, waarop het gevestigd is.

Men is het vrij wel eens over de woorden, „alsof men daarvan eigenaar was," dat „daarvan" betrekking heeft op „goed" en niet op „vruchten," maar de geheele uitdrukking is af te keuren.

Men wil met deze woorden alleen te kennen geven, dat de vruchtgebruiker in zeer uitgebreiden zin het genot heeft van de zaak en hare vruchten, maar volstrekt niet, dat de macht van den vruchtgebruiker gelijk is aan die van den eigenaar. De eene helft van het eigendomsrecht nl. het vrije genot der zaak komt aan den vruchtgebruiker toe, maar de andere helft, nl. de volstrekte beschikking, voorzoover die nu nog mogelijk is, blijft bij den blooten eigenaar.

Andere rechten heeft hij niet, want de wet zegt: „mits zorgende dat de zaak zelve in stand blijve."

Over de beteekenis van deze laatste woorden loopen de gedachten zeer uiteen.

Volgens prof. Diephuis (2) ontnemen deze woorden aan den vruchtgebruiker de bevoegdheid tot veranderen. De zaak mag niet verbruikt worden, niet omgewerkt worden tot iets wat een anderen naam draagt.

Prof. Opzoomer (3) kan er dien uitgebreiden zin niet aan geven. Hij meent, dat die woorden niet doelen op den plicht van den vruchtgebruiker, maar op het wezen van het vruchtgebruik. Zij willen eenvoudig het vruchtgebruik van verbruikbare zaken uitsluiten.

Dit staaft hij met bewijzen ontleend aan het Romeinsche recht.

---

(1) Zie Opzoomer, IV blz. 39.

(2) Zie Diephuis, Het Ned. Burg. R. VII, blz. 126.

(3) Zie Opzoomer, IV, blz. 41.

Prof. Land (1) daarentegen verklaart deze woorden aldus: de vruchtgebruiker kan de zaak veranderen, mits de eigenaar maar niet daardoor benadeeld wordt, want de vruchtgebruiker is verplicht de zaak bij het einde van het vruchtgebruik terug te geven, zooals hij haar ontvangen heeft.

Mr. Asser (2) eindelijk leest in deze woorden, dat zij niet ten doel hebben om den vruchtgebruiker eene verplichting op te leggen, maar om eene tegenstelling aan te duiden met het oneigenlijk vruchtgebruik. Welke ook de ware beteekenis van deze woorden moge zijn, hierover is men het eens, dat het vruchtgebruik zich ten minste uitstrekt tot het gebruik der zaak en het genot der vruchten.

Het vruchtgebruik is een zakelijk recht, geheel afgescheiden van het eigendomsrecht, want de vruchtgebruiker heeft een eigen recht op de zaak, dat naast den eigendom bestaat. (3) Hij oefent zijn recht uit, zonder dat een derde persoon hem daartoe de vrijheid behoeft te verleenen.

Dit recht kan daarom ook een afzonderlijk voorwerp van rechten zijn, bv: hypotheek op een vruchtgebruik van een onroerend goed of pand op een vruchtgebruik van een roerend goed.

De wet geeft geene opsomming van de zaken, waarop het vruchtgebruik kan gevestigd zijn. Zij spreekt alleen in art. 807 B. W. over de formaliteiten, welke er noodig zijn voor het vestigen van een vruchtgebruik, waarbij zij onderscheidt of het object een onroerend of roerend goed is.

Art. 807 B. W. luidt:

„De titel van vruchtgebruik van een onroerend goed moet in de openbare daartoe bestemde registers worden ingeschreven.

Wanneer het een roerend goed geldt, wordt door de levering het zakelijk recht geboren."

---

(1) Zie Land, Verklaring van het Burg. Wetb., II, blz. 304.

(2) Zie Asser, Handleiding tot beoefening van het Ned. Burg. R. II. blz. 199

(3) Zie Laurent, Principes de Droit Civil, VII § 371.

Prof. Diephuis zegt: (1) in tegenstelling van de eerste alinea zou men in de tweede het woord „overgave" verwacht hebben.

In den Franschen tekst van het ontwerp heeft eerst gestaan „délivrance," dit is later in „tradition" veranderd. Dit schijnt men gedaan te hebben met het oog op het vruchtgebruik van onlichamelijke roerende zaken, die niet voor werkelijke overgave vatbaar zijn. Doordat men hier het woord „leveren" heeft gebruikt, heeft men er deze ook onder willen begrijpen. Daarom kunnen we veilig aannemen, dat art. 807 B. W. zoowel alle onlichamelijke als lichamelijke onroerende en roerende zaken omvat, mits zij voor vruchtgebruik vatbaar zijn.

Verder blijkt uit art. 861 B. W., dat de wet vruchtgebruik van verbintenissen erkent, hoewel zij ze niet regelt. We kunnen dus zeggen, dat men het vruchtgebruik van alle vorderingsrechten kan hebben, als zij maar vatbaar zijn voor overdracht, dus bv: niet huur van diensten.

Bij gebrek van wettelijke regeling is het bij vruchtgebruik van een vorderingsrecht eene niet uit te maken vraag of de vruchtgebruiker van eene verbintenis direct de interessen van den schuldenaar kan innen of slechts door intermediair van den schuldeischer.

Voor het vruchtgebruik van eene inschrijving op het grootboek heeft, zooals we hierboven reeds zagen, de wet van 1809 gezorgd. (2)

Zij heeft niet alleen de wijze van vestiging voorgeschreven, maar ook, dat de Staat verplicht is aan den vruchtgebruiker de rente te voldoen. De wet van 1815 heeft deze bepalingen overgenomen. Gelijk we reeds besproken hebben, oefent de vruchtgebruiker zijn eigen recht uit. Van dit standpunt uitgaande zouden we moeten concludeeren, dat de vruchtgebruiker, indien hem interessen van een inschuld verschuldigd zijn, deze zelf van den schuldenaar kan in onvangst nemen.

Prof. Diephuis (3) brengt dit als volgt onder woorden:

„Zoo heeft de vruchtgebruiker eener inschuld recht op de interessen, die deswege verschuldigd zijn, en kan die van den schuldenaar beuren,

---

(1) Zie Diephuis, VII blz. 142. e. v.

(2) Zie pag. 18.

(3) Zie Diephuis, VII, pag. 211.

des noods invorderen en daarvoor geldige kwitantie geven. Maar het kapitaal opzeggen, invorderen, beuren, zoodat de schuldenaar aan hem betalende, deugdelijk wordt gekweten, kan de vruchtgebruiker niet."

Dat de vruchtgebruiker van eene inschuld zelf de rente van den schuldenaar kan in ontvangst nemen is echter zeer twijfelachtig. (1)

Wij kunnen met prof. Diephuis wel meegaan, wanneer de vestiging op die vordering heeft plaats gehad schriftelijk en met beteekening, volgens art. 668 B. W. Is echter de vestiging niet schriftelijk geschied en vooral niet beteekend, dan aarzelen wij en gelooven, dat er slechts middellijk verband bestaat, en derhalve de vruchtgebruiker de interessen niet direct van den schuldenaar kan beuren.

Het kapitaal kan de vruchtgebruiker niet opzeggen, daar de zaak moet in stand blijven, terwijl van deze geldsom alleen oneigenlijk vruchtgebruik mogelijk is.

Lost evenwel de eigenaar de inschuld af, dan geldt hier art. 861 B. W., hetwelk aldus luidt: „Het vruchtgebruik van eene rente, inschuld of verbintenis, houdt niet op door de aflossing der hoofdsom.

De vruchtgebruiker heeft het recht om de wederbelegging daarvan te zijnen voordeele te vorderen."

Gelukkig heeft onze wetgever dit punt beslist, waarover de Fransche wet zwijgt.

Onze wet is hiervan uitgegaan, dat de eigenaar alles mag doen met zijn goed, wat hij verkiest, mits hij den vruchtgebruiker maar niet hindert in de uitoefening van zijn recht.

Ware hij niet verplicht de afgeloste inschuld weder te beleggen, zoo zou het een zeer gemakkelijk middel voor hem zijn om het vruchtgebruik te doen eindigen.

Uit het voorgaande zien we, dat de rechten van den vruchtgebruiker en van den eigenaar naast elkaar staan, dat het eene als het ware het andere aanvult tot een geheel, zonder dat zij echter te zamen gemeenschappelijk eigendom vormen.

---

(1) Zie pag. 26.

HOOFDSTUK VI.

Aan wien komt de vergoeding bij art. 9 van de wet van 1886 (Stbl. n°. 102) toegekend ten goede?

In het vorige hoofdstuk hebben we getracht de verhouding van den vruchtgebruiker en den blooten eigenaar bij vruchtgebruik van eene inschuld uiteen te zetten, thans blijft ons nog over de vraag te beslissen, aan wie van beiden de vergoeding bij de wet van 1886 toegelegd, toekomt.

Toen wij hierboven de verschillende conversies door onzen Staat tot stand gebracht achtereenvolgens hebben besproken, zagen we dat den 9 Mei 1886 (Stbl. n°. 102) de 4°/₀ nationale werkelijke schuld is geconverteerd in eene van 3½ °/₀ dito.

Art. 9 al. 1 van deze wet luidt aldus: „Bij verwisseling van vier ten honderd rentegevende Nationale Schuld wordt eene door den Minister van Financiën te bepalen vergoeding in geld toegezegd, welke niet meer zal bedragen dan drie ten honderd en niet minder dan twee ten honderd over het nominaal bedrag der te verwisselen vier ten honderd rentegevende schuld."

Zooals wij in ons vorige hoofdstuk hebben gezien, kan men volgens ons Burgerlijk Wetboek het vruchtgebruik hebben van eene inschuld.

Daar we echter bij de inschrijvingen op het grootboek van onze nationale werkelijke schuld met verbintenissen te doen hebben, waarbij de Staat als schuldenaar optreedt en de bijzondere personen als schuldeischers, volgt hieruit niet van zelf, dat het recht van vruchtgebruik

op zulk eene inschrijving kan gevestigd worden. Daarom heeft de Staat dit recht wettelijk erkend en geregeld. (1)

Nu is naar aanleiding van de conversie van 1886 de controverse ontstaan aan wien die vergoeding, bij art. 9 van reeds genoemde wet toegelegd, toekomt, wanneer op zulk eene inschrijving een vruchtgebruik is gevestigd.

Daar de wet van 9 Mei 1886 dit punt onaangeroerd heeft gelaten, moeten we, om aan deze kwestie een goede oplossing te geven, zien of er bij de behandeling der wet in de Kamer iets is gezegd of uit vroegere conversiewetten iets is af te leiden, wat hier licht kan verschaffen.

Eerst zullen we daarom onderzoeken of in vroegere wetten eene dergelijke bepaling is te vinden. Omdat evenwel de wet van 1852 onuitgevoerd is gebleven, zullen we haar met stilzwijgen voorbijgaan en ons beperken tot de wet van 25 Juni 1844 (Stbl. n°. 28) „*tot aflossing of verwisseling van Nationale Schuld.*"

Wanneer we deze wet raadplegen zien we, dat in art. 4 al. 2 het volgende wordt gezegd:

„Zij die zich binnen dien termijn niet hebben verklaard, worden gerekend de verwisseling te hebben verkozen, en, van dat tijdstip af, alleen recht te hebben op de rente van vier ten honderd, mitsgaders op de vergoeding in geld, van het verschil tusschen het nominaal bedrag van hun kapitaal, en den voor de nieuwe schuld door Ons krachtens art. 6 te bepalen prijs."

Verder blijkt uit art. 6 al. 1, dat er een 4% grootboek zal worden aangelegd en in al. 2, dat deze inschrijvingen tot geen lageren prijs worden uitgegeven dan van 95% van derzelver nominaal bedrag.

Hoewel de wet van 1844 niet verrijkt is met eene bepaling als die van art. 9 van de wet van 1886, zien we toch uit deze twee aangehaalde artikelen, dat zij, die aan de conversie deelnamen eene bijpassing konden ontvangen, maar daar zij alleen een maximum en geen minimum bepaalde, bestond hiervoor geene zekerheid.

---

(1) Zie blz. 18.

Uit het koninklijk besluit echter van 8 Aug. 1844 (Stbl. n°. 41) blijkt dat de verwisseling bij reeksen zou geschieden, door uitloting te bepalen. Het kon. besl. van 21 Aug. 1844 (Stbl. n°. 44) bepaalt in art. 3 de voordeelen voor de eerste reeks op een hooger bedrag dan het besluit van 28 Sept. 1844 (Stbl. n°. 49) in art. 3 het doet voor de tweede reeks, daar het eerste de bijpassing stelt op 4°/₀, het tweede op 3°/₀; bovendien zullen zij, die zich voor de loting aanmelden, de volle 4°/₀ verkrijgen.

Hieruit zien we, dat in 1844 wel degelijk eene vergoeding gegeven is; maar toch schijnt hieruit geen conflict tusschen vruchtgebruiker en eigenaar te zijn ontstaan, althans is het niet van dien aard geweest, dat hierop de aandacht van den wetgever van 1886 is gevallen.

Daarenboven vinden we in art. 8 van de wet van 1844 gesproken van „usufructuaire bezitters," die volgens deze wet gemachtigd en bevoegd zijn de verwisseling te verkiezen. Art. 8 luidt aldus: „Ouders, voogden, curators, bewindvoerders en alle andere personen, met het beheer of toezicht over den persoon of de goederen van derden belast, fidei-commissaire en usufructuaire bezitters, benevens de bestuurders van gestichten en instellingen van allen aard, zijn gemachtigd en bevoegd, om voor de personen, welke zij vertegenwoordigen, of voor de instellingen of boedels onder hun beheer, de bij art. 3 bedoelde verwisseling van schuld te verkiezen."

Hieruit volgt, ofschoon de wet het niet met ronde woorden zegt, dat de vruchtgebruiker ook aflossing kan vragen, welk recht ons burgerlijk wetboek alleen aan den eigenaar toekent.

Tevens ligt het voor de hand, dat de wetgever den toeslag, welke uit deze verwisseling voortvloeit, voor den vruchtgebruiker heeft bestemd, want zij kent dezen toe aan hen, die verwisseling vragen. In deze meening worden wij versterkt door art. 11 van de oorspronkelijke redactie van de wet van 1886, hetwelk als volgt luidt:

„Ouders, voogden, curatoren, bewindvoerders, en alle andere personen met het beheer of toezicht over den persoon of de goederen van derden belast, fidei-commissaire of usufructuaire bezitters, benevens de bestuurders van gestichten en instellingen van allen aard, zijn ge-

machtigd en bevoegd om voor de personen, welke zij vertegenwoordigen, of voor de instellingen of boedels onder hun beheer, de bij art. 1 bedoelde verwisseling van schuld te bewerkstellingen en om de ingevolge art. 9 bij zoodanige verwisseling uit te keeren vergoeding in ontvangst te nemen.

Zij zijn bevoegd de aflossing der onder hun beheer staande kapitalen 4% rentegevende nationale schuld te vorderen, mits met inachtneming van de bepalingen welke voor het geval van vervreemding of overdracht dier kapitalen van toepassing zouden zijn."

In dit artikel van het ministerieel ontwerp wordt den vruchtgebruikers de macht gegeven de verwisseling te verkiezen of aflossing te vragen, terwijl zij gerechtigd zijn de uit te keeren vergoeding in ontvangst te nemen.

Terecht is er dan ook op de woorden „*of usufructaire*" bij de beraadslaging over dit ontwerp in de 2de Kamer der Staten-Generaal aanmerking gemaakt.

Als we de handelingen van de Staten-Generaal naslaan, dan zien we, dat deze woorden niet de goedkeuring konden verwerven van Mr. de Ranitz en Mr. de Savornin Lohman, weshalve zij een amendement hebben ingediend, hetwelk het gevolg heeft gehad dat deze woorden vervielen (1).

Art. 11 van de wet d.d. 9 Mei 1886 (Stbl. nº 102) luidt nu:

„Ouders, voogden, curators, bewindvoerders en alle andere personen met het beheer of toezicht over den persoon of de goederen van derden belast, of fidei-commissaire bezitters, benevens de bestuurders van gestichten, zedelijke lichamen en instellingen van allen aard, zijn gemachtigd en bevoegd om voor de personen, welke zij vertegenwoordigen of voor de instellingen of boedels onder hem beheer, de bij art. 1 bedoelde verwisseling van schuld in inschrijvingen op het grootboek rentende 3½ % te bewerkstellingen, en om de ingevolge art. 9 bij zoodanige verwisseling uit te keeren vergoeding in ontvangst te ne-

(1) Zie de Handelingen van de 2de Kamer van het jaar 1885—1886 (Bijblad van de Staatscourant blz. 1365—1366).

men, enz." Dit was o. i. eene schrede op den goeden weg, jammer echter dat het bij die ééne gebleven is.

Ofschoon we ons niet geheel met de redevoering bij die gelegenheid door Mr. de Ranitz gehouden kunnen vereenigen, stemmen wij toch met de hoofdzaak in.

Hij zegt o. a:

„Ik heb bezwaar tegen de opnoeming van de vruchtgebruikers. Ik meen dat de keus en al wat daaraan verbonden is, niet aan de vruchtgebruikers toekomt.....

Hier wordt de vruchtgebruiker niet alleen gerechtigd verklaard verwisseling te vragen, maar bovendien om die vergoeding te ontvangen, die volgens art. 9 zal worden toegelegd.

En zelfs wordt hem de bevoegdheid gegeven, de aflossing te vragen, hetgeen, naar ik meen, geheel in strijd is met het denkbeeld van vruchtgebruik.

Het komt mij zelfs zeer twijfelachtig voor of de Staat aan den vruchtgebruiker kan aflossen en van hem quitantie kan vragen van de gelden aan hem gegeven. Ik meen mij hier te mogen beroepen op prof. Diephuis (1).....

Verder is ze in strijd met art. 861 B. W.; m. a. w., wanneer aflossing plaats heeft, dan geschiedt die niet aan den vruchtgebruiker, maar aan den blooten eigenaar en dan heeft de vruchtgebruiker het recht om te vorderen, dat die gelden weder belegd worden."

Bovendien vraagt hij: „Is die vergoeding nu rente of kapitaal? Is het eenvoudig eene tegemoetkoming voor de vermindering van de rente, dan heeft de vruchtgebruiker er aanspraak op. Maar is het eene bonificatie voor vermindering van de waarde van het kapitaal — en dat geloof ik is het juiste begrip — dan kan de vruchtgebruiker geen aanspraak maken op dat gedeelte van het kapitaal, maar alleen vorderen, dat het belegd worde en de vruchten er van genieten."

Onze opvatting is echter, dat op die vraag het antwoord had moeten luiden „geen van beide, noch kapitaal, noch rente."

(1) Zie hierboven blz. 26, waar we deze woorden van prof. Diephuis reeds hebben aangehaald.

Waarom wij hiertoe concludeeren zal in de volgende bladzijden nader worden toegelicht.

Op het einde van zijne redevoering zegt Mr. de Ranitz: „Ik geloof dat de geheele kwestie van het vruchtgebruik aan het gemeene recht kan worden overgelaten, en dat men beter doet voor den vruchtgebruiker geene afzonderlijke bepalingen op te nemen, die later tot verkeerde gevolgtrekkingen zouden aanleiding geven."

Wat art. 11 betreft, is er voor ons geen reden om niet met Mr. de Ranitz overeen te stemmen, daar wij eveneens gelooven, dat zwijgen hier beter is, dan eene regeling, waaraan eene verschillende uitlegging wordt gegeven.

Maar wat art. 9 aangaat, was het zeker eene goede verbetering geweest, als er eene alinea in opgenomen was, waarin het recht van den vruchtgebruiker en van den eigenaar ten aanzien van die vergoeding was geregeld.

Het verwondert ons zeer, dat Mr. de Ranitz bij de beraadslaging over art. 9 niet aan deze kwestie gedacht, of liever er niet over gesproken heeft. Of stond het bij hem vast, dat als de woorden „*of usufructuaire*" uit de wet verwijderd waren er ook ten aanzien van de andere artikelen geene verkeerde gevolgtrekkingen zouden gemaakt worden?

Is het volgens het burgerlijk recht uitgemaakt, dat de vruchtgebruiker op den toeslag geen recht heeft, of wel dat hij alleen het recht heeft te vorderen, dat deze toeslag te zijnen voordeele worde belegd?

Alhoewel zich dienaangaande nog geen proces heeft voorgedaan, is het toch in de praktijk gebleken, dat deze meening niet boven alle bedenking verheven is, en dat dus Mr. de Ranitz, zoo hij gemeend heeft, dat zich geen moeilijkheden zouden voordoen, hierin heeft misgezien.

Wat toch is geschied?

In plaats dat de vruchtgebruiker zich aan de bovengenoemde opinie onderwierp, (als zijnde hoogstwaarschijnlijk ook die van den wetgever, daar niemand getracht heeft de rede van Mr. de Ranitz te weerleggen), en zich derhalve eenvoudig tevreden stelde met de rente van deze vergoeding, is het voorgekomen dat hij die met den eigenaar gelijkelijk

gedeeld heeft, d. w z. ieder de helft, of dat beiden eene afwachtende houding aangenomen hebben in de hoop, dat deze kwestie te eeniger tijd aan een rechterlijk college zou worden onderworpen en hierdoor beslist.

Daar echter tot nog toe deze zaak, wellicht omdat in de meeste gevallen de som daartoe te gering zal zijn, niet in foro is behandeld, is het nog niet bewezen, wie hier rechthebbende is. Maar stelt de eigenaar, om in casu de kosten van een proces te ontgaan, zich hiermee tevreden, toch is deze vraag voor ons juristen nog belangrijk genoeg om er eenige oogenblikken onze aandacht aan te wijden.

Juist omdat men zich behelpt, moeten we het betreuren, dat de wetgever niet eene bepaling in de wet heeft opgenomen, welke in ons onderhavig geval naar behooren voorzag. Vooral omdat dit nu tot de grootste onbillijkheid kan aanleiding geven, wanneer bv. de vruchtgebruiker de helft genoten hebbende, kort daarna overlijdt.

Mr. de Ranitz heeft in zijn betoog nog ter loops de Fransche wet van 27 April 1883 „*tot conversie van de* 5% *in* 4%" aangeroerd. (1) Hij zet uiteen, hoe in deze wet dit punt veel beter is geregeld, daar in art. 8 wordt gezegd, dat de aflossing moet gevraagd worden door den blooten eigenaar en den vruchtgebruiker te zamen.

Art. 8 al. 1 luidt: „Pour les rentes grevées d'usufruit la demande de remboursement devra être faite par le nu-propriétaire et l'usufruitier conjointement." Of nu eene gelijke regeling wenschelijk is, betwijfelen we zeer. Wij kunnen ten minste het nut niet inzien om voor dit geval van dien regel af te wijken. De verdere bepalingen hieromtrent zijn in de Fransche wet eenigszins omslachtig en evenals de geheele regeling in strijd met ons burgerlijk recht.

Daarom gelooven we met Mr. de Ranitz, dat het niet noodig was een dergelijke bepaling in onze wet op te nemen; volgens het burgerlijk wetboek is de eigenaar alleen bevoegd aflossing te vragen.

Maar had de wetgever in art. 9 niet moeten uitmaken, wie recht heeft op deze vergoeding nl. de vruchtgebruiker of de eigenaar?

---

(1) Zie Annuaire de législation française van 1883 pag. 17 e. v.

Waar de wet van 1886 nu hierover zwijgt, hopen wij hierop een voldoend antwoord te geven door deze vraag in verband te brengen met die bepalingen van het burgerlijk wetboek, welke betrekking hebben op het recht van vruchtgebruik.

In de allereerste plaats zijn we verplicht te onderzoeken of deze vergoeding tot de vruchten moet gerekend worden of niet.

Onze wet zegt in den titel van vruchtgebruik niet wat zij onder vruchten verstaat, gelijk de Code Napoléon heeft gedaan in de artt. 583 en 584, maar heeft dit reeds bepaald in den eersten titel van hetzelfde boek, omdat zij die bepalingen toepasselijk acht op alle gevallen, waarin de wet over vruchten spreekt, en niet enkel op de bepalingen van vruchtgebruik.

Titel I van het tweede boek van het B. W. verdeelt de vruchten in natuurlijke en burgerlijke en in die van nijverheid.

Art. 557 B. W. bepaalt dat de burgerlijke vruchten een gedeelte van de zaak uitmaken, zoolang zij niet opeischbaar zijn. Hierop maakt echter art. 810 B. W. eene uitzondering, wijl bij vruchtgebruik van burgerlijke vruchten deze gerekend worden van dag tot dag verkregen te worden.

Art. 558 B. W. laatste alinea zegt, wat burgerlijke vruchten zijn, nl. huur en pachtpenningen, interessen van geldsommen en verschuldigde renten; terwijl er volgens sommigen ook onder begrepen zijn dividenden op de aandeelen in naamlooze vennootschappen.

Prof. Opzoomer (1) noemt dit artikel limitatief; prof. Land (2) echter enuntiatief en rekent dan die dividenden er bij.

Het spreekt van zelf, dat deze toeslag niet kan vallen onder de natuurlijke vruchten en de vruchten van nijverheid; maar nu is het de vraag: Valt hij dan onder de burgerlijke vruchten? Valt hij onder huur- en pachtpenningen, interessen van geldsommen en verschuldigde renten?

Ons dunkt, dat dit wel niemand zal willen beweren, en zij die het artikel voor enuntiatief houden, rekenen er dan ook alleen maar bij

---

(1) Zie Opzoomer, III, blz. 24 n°. 2.

(2) Zie Land, II, blz. 18 n°. 1.

de dividenden, terwijl echter onder deze die vergoeding ook niet kan gedacht worden.

Hieruit volgt dan, dat de vruchtgebruiker niet het recht heeft om dezen toeslag qua vrucht in ontvangst te nemen.

Nu we gezien hebben, dat het geen vrucht is, is het echter nog de vraag of zij wegens natrekking tot de zaak behoort of eene zaak op zich zelf is. Deze vraag is daarom van belang, omdat de vruchtgebruiker in het eerste geval het recht heeft van den eigenaar te vorderen, dat hij deze som te zijnen voordeele belegt. In het laatste geval kan hij ook dat zelfs niet vorderen, maar moet zich met niets tevreden stellen.

Om dit nader te ontwikkelen en op voldoende wijze te verklaren, zijn we verplicht den titel over vruchtgebruik te raadplegen om te zien of hij ons licht kan verschaffen.

Over het geheel spreekt de wet bijna niet over de vermeerderingen van eene zaak, veel meer over de verminderingen of het te niet gaan van zaken.

Het eenige geval, waarin zij het recht op de vermeerderingen der zaak regelt, is art. 821 B. W. al. 1, waar zij over aanspoeling handelt en te gelijk den vruchtgebruiker het genot daarvan toezegt.

Daar wij hier met natrekking te doen hebben, is het noodig een oogenblik stil te blijven staan bij de bepalingen der wet over natrekking in verband met vruchtgebruik.

Art. 556 B. W. zegt: al hetgeen door recht van natrekking tot eene zaak behoort, maakt een gedeelte der zaak uit.

In nauw verband met dit artikel staat art. 643 B. W., waar de wet over natrekking als eene wijze van eigendomsverkrijging spreekt.

Art. 643 B. W. luidt: „Al hetgeen met eene zaak vereenigd is, of met dezelve één lichaam uitmaakt, behoort aan den eigenaar, volgens regelen bij de volgende artikelen vastgesteld."

Als wij nu deze volgende artikelen doorlezen, zien we, dat de wet niet over vermeerderingen van eene inschuld spreekt. De eenige bepaling, welke we hierover vinden, is het reeds besproken art. 557 B. W., dat ons hierin niet verder brengt, daar wij reeds opmerkten, dat de toeslag geene vrucht is.

De overige bepalingen, waarop ons art. 643 B. W. betrekking heeft, behandelen vermeerderingen van zaken, welke aan den grond verbonden zijn.

Derhalve zullen we zien of we onder deze bepalingen in betrekking tot art. 821 B. W. niet een geval aantreffen, dat analogisch is met ons onderwerp. Zooals we reeds zeiden, geeft art. 821 B. W. den vruchtgebruiker het recht om genot te hebben van hetgeen door aanspoeling aan het goed is aangekomen. Mogen we evenwel deze bepaling op andere gevallen van natrekking toepassen?

Prof. Diephuis (1) meent, dat men dit artikel niet mag uitstrekken tot eilanden en platen in onbevaarbare en onvlotbare rivieren opgekomen (art. 644 B. W.).

Deze komen ten voordeele van de eigenaars van de oevers, maar niet van den vruchtgebruiker, want de eilanden maken niet een geheel uit met de landen aan den oever. Neemt de stroom een nieuwen loop aan en verlaat hij zijne oude bedding, dan komt de oude bedding aan de eigenaars, die daardoor hunne gronden verloren hebben, art. 647 B. W., terwijl de vruchtgebruikers hierop geene aanspraak kunnen maken. De schade, welke zij leden, is door de werking der natuur veroorzaakt en deze zijn zij genoodzaakt gelaten te dragen.

Prof. Opzoomer echter acht het alleen toepasselijk op aanspoeling, maar neemt de verlaten bedding er ook in op, omdat men hier niet te doen heeft met natrekking, maar eenvoudig met in de plaats treden.

Zijn de Nederlandsche rechtsgeleerden op dit punt verdeeld, met de Fransche schrijvers is het niet beter gesteld; wat daaruit te verklaren is, dat de Code Napoléon in art. 596 ook alleen spreekt van „alluvion". Terwijl Proudhon e. a. van hetzelfde gevoelen zijn als prof. Opzoomer (zij nemen die beslissing, omdat de Code dit uit het Romeinsche recht had overgenomen), zijn Laurent e. a. een ander gevoelen toegedaan.

Domat zegt: (2) „L'usufruit s' augmente ou se diminue à proportion de l'augmentation ou diminution qui peut arriver au fonds sujet à

(1) Zie Diephuis, VII, bldz. 163.
(2) Zie Domat, Les lois civiles titre XI, Sect I § VIII.

'usufruit," en nu beweert Laurent, dat de Code niet den Romeinschen tekst heeft overgenomen, maar zich gehouden heeft aan deze uitspraak van Domat.

Hij zegt in zijn werk: (1) „Il profite aussi des changements qui peuvent rendre le fonds meilleur ou plus grand, comme si le voisinage d' une rivière y apporte quelque accroissement."

Wij kunnen ons in deze controverse het best vereenigen met het gevoelen van prof. Diephuis, en nemen derhalve aan, dat de vruchtgebruiker wel het genot heeft van vermeerderingen der zaak, maar niet van alle.

Wij bepalen ons art. 821 B. W. tot die, welke kunnen gerekend worden een geheel met de hoofdzaak uit te maken.

Dit artikel beperkt ze tot aanspoeling, maar geeft ons geene vrijheid dit ook uit te breiden tot vermeerderingen, welke het niet uitdrukkelijk noemt.

Stemden de Franschen juristen overeen, dan zou dit voor ons eene reden kunnen zijn dit artikel tot andere vermeerderingen uit te breiden. Hoewel prof. Diephuis dit artikel alleen laat gelden voor aanspoeling en aanwerping, rekent prof. Opzoomer, zooals wij zagen, er ook onder het geval dat de stroom een nieuwen loop aanneemt en zijne oude bedding verlaat, omdat wij volgens hem hier niet te doen hebben met natrekking, maar met in de plaats treden.

Al nemen we aan, dat het geene natrekking is, dan begrijpen we toch niet wat dit hier voor verschil maakt. Nergens toch kunnen wij in den titel van vruchtgebruik lezen, dat bij in de plaats treden de vruchtgebruiker wel recht van genot heeft. Er zijn veeleer voorbeelden, die het tegendeel bewijzen: o. a. heeft de vruchtgebruiker geen recht van genot van de assurantie-penningen bij het te niet gaan van een gebouw of schip.

Waar men nu aarzelt om art. 821 B. W. op andere gevallen van natrekking te laten slaan, dan die wij reeds besproken hebben, zoo mogen we, nu de wet over den aanwas van inschulden geene bepaling

(1) Principes de Droit civil, VI, § 373.

geeft, niet aannemen, dat de vergoeding door de wet van 1886 toegelegd eene vermeerdering is, welke aan die inschrijving is toegevoegd.

Was dit zoo, dan zou zij op het grootboek ingeschreven moeten worden, hetwelk echter niet geschiedt.

Men zal dus niet kunnen beweren, dat die vergoeding een deel uitmaakt van de inschrijving. Dit moet echter de meening zijn van hen, die uitgaan van het standpunt, dat zij in de plaats treedt voor de vermindering van de waarde van het kapitaal.

Kwam zij in de plaats voor de vermindering van de rente, dan moet volgens hen de vruchtgebruiker een gedeelte van de som hebben, te waardeeren naar den tijd, over welken het vruchtbruik nog zal loopen.

Gesteld, dat het gebeurt wegens waardevermindering van het kapitaal, dan kunnen we nog geene bepaling in den titel van vruchtgebruik vinden, welke den vruchtgebruiker het recht van genot verleent.

Waaraan zou de vruchtgebruiker hier in dit speciale geval het recht van genot op zulk een vergoeding ontleenen, daar dit den eigenaar alleen betreft en niet den vruchtgebruiker?

Over waardevermindering van de zaak zal de laatste zich niet bekommeren, mits hij maar dezelfde rente blijft genieten. Toch is het in vele gevallen waar, dat de waarde van het kapitaal in nauw verband staat met de rente die het oplevert.

Evenwel niet altijd, want in het midden der vorige eeuw stonden de $2\frac{1}{2}$ % obligatiën van de provincie Holland 111 %, terwijl thans de $3\frac{1}{2}$ % nationale werkelijke schuld 101 $\frac{11}{16}$ % staat.

Dat het lang niet zeker is, dat die bijslag gegeven wordt om de vermindering van de waarde van het kapitaal of van de rente, zullen we later zien.

Hoe gaat het, wanneer iemand het vruchtgebruik heeft van eene erfenis, waarin zich een lot bevindt? Als nu gedurende het vruchtgebruik hierop een prijs valt, welk recht heeft hier dan de vruchtgebruiker? Kan hij dien prijs voor eene vrucht rekenen, of heeft hij alleen het recht de vruchten van dit voorwerp te genieten, of heeft hij in het geheel geen recht?

De wet spreekt hierover niet, maar vreemder nog dat onze voor-

naamste schrijvers van burgerlijk recht er over zwijgen. Wel bepaalt de wet in art. 824, dat de vruchtgebruiker geen recht heeft op den schat, welke gedurende het vruchtgebruik op het erf, waarvan de vruchtgebruiker het genot heeft, door een ander wordt gevonden. Art. 598 C. N. zegt alleen, dat de vruchtgebruiker geen recht heeft op den schat, welke gedurende den loop van het vruchtgebruik in den grond, wordt gevonden.

Art. 824 al. 2 B. W. beslist, dat, wanneer hij zelf den schat vindt, hij zijn deel daarvan mag vorderen overeenkomstig art. 642 B. W.

Dat de wet hier niet aan natrekking heeft gedacht, blijkt uit art. 642 B. W., welk artikel bovendien aan natrekking voorafgaat. Zij brengt het dus veeleer tot occupatie of plaatst het daarnaast. Daar de vreemde voorwerpen in den grond waren verborgen, stonden zij met dezen en daardoor tot den eigenaar in zoo nauwe betrekking, dat de wetgever hier het beginsel bij roerende goederen aangenomen verlaat en daarom den eigenaar een deel toekent. (1)

De wet rekent een schat niet onder de vruchten, omdat hij niet door de zaak wordt voortgebracht, noch uit haar ontstaat. Had de wet in art. 642 B. W. niet bepaald, dat de eigenaar de helft krijgt, indien de schat door een vreemde wordt gevonden, zoo zou de eigenaar hier niets ontvangen. Maar nu zou men toch verwachten, dat bij vruchtgebruik van een geheel vermogen de vruchtgebruiker de rente hiervan mocht genieten.

Dit ontzegt hem art. 824 B. W. Waar de wet hier voor den schat zulk eene regeling geeft, aarzelen we om voor den prijs, welke op een lot valt, iets anders te bepalen. (2)

---

(1) Zie Diephuis, VI, blz. 47.

(2) Dernburg, Lehrbuch des Preussischen Privatrechts, I § 285 noot 5, zegt: Wem gebührt, die Nutzung am Prämiengewinn, wenn das Papier, an welchem der Niessbrauch besteht, einer Prämienanleihe angehört? Die Prämien gleichen den geringeren Zinsgenuss aus. Dennoch wird man dem Niessbraucher weder die Prämie, noch auch selbst die Nutzung des Prämiengewinnes zutheilen können, denn dieser Gewinn ist Substanzvermehrung und ein neu erworbenes Kapital, auf welches sich der Niessbrauch an der ursprünglichen Kapitalsumme nicht erstreckt.

Het is ook zeer goed mogelijk, dat zich in die erfenis aandeelen in 's rijks schuld bevinden. Heeft hij nu bij eene conversie van de staatsleening recht op de vergoeding door den Staat toegelegd?

Nadat wij de artikelen besproken hebben, welke op de vermeerderingen der zaak betrekking hebben, zullen wij thans zien of de vruchtgebruiker bij het verminderen van de zaak recht op vergoeding heeft.

Als wij de reeks van artikelen, welke hierop betrekking hebben nagaan, bemerken we, dat, welke verminderingen de zaak ook ondergaat, zelfs zoo dat het vruchtgebruik hierdoor ophoudt, hij dit verlies met gelatenheid moet dragen. Zelfs bepaalt de wet in art. 859 B. W. dat bij brand of instorting van een gebouw, de vruchtgebruiker geen recht van genot heeft op den grond, noch op de bouwstoffen, terwijl hij bij vruchtgebruik van een schip geen recht heeft op het wrak, noch op de overblijfselen, wanneer het vaartuig te niet gaat, of zich buiten staat bevindt om hersteld te worden (art. 860 B. W.).

Op dezelfde wijze gaat het vruchtgebruik van een enkel stuk vee of kudde te niet, wanneer deze door toeval of ziekte geheel verloren gaat, want de huiden of derzelver waarde zijn voor den eigenaar (art. 851 B. W.).

In de bovengenoemde gevallen vond de wet, dat de vruchtgebruiker geen recht heeft op de overblijfselen, daar de zaken, waarop het vruchtgebruik gevestigd was, niet meer bestaan, en ze met de overblijfselen niet gelijk te stellen zijn; want de vruchtgebruiker kan hiervan niet hetzelfde genot hebben als hij van de zaken heeft gehad. Zoo zou ook bij aflossing van eene inschuld het vruchtgebruik verloren gaan, indien de wet niet het tegendeel bepaald had in art. 861 B. W.

Bij gedeeltelijk te niet gaan van eene inschuld, blijft ze voor het overige bestaan, art. 858 al. 1 B. W., hetwelk aldus luidt:

„Indien slechts een gedeelte der aan vruchtgebruik onderworpene zaak is te niet gegaan, blijft het vruchtgebruik voor hetgeen overig is bestaan."

Echter blijkt nergens uit, dat de vruchtgebruiker hierom recht heeft op eenige vergoeding. Zelfs van de assurantie-penningen mag hij niet

eens het genot hebben. Voor brand of andere wijze van te niet gaan van zaken geeft de wet bepalingen, maar nu heeft men gevraagd naar aanleiding van art. 854 n°. 6 B. W.: hoe gaat het met onteigening?

Vóór de onteigeningswet van 1851 waren onze rechtsgeleerden over het geheel van meening, dat de vruchtgebruiker het recht had te vorderen, dat de onteigeningssom te zijnen voordeele belegd werd. Prof. Diephuis zegt: „De voor het goed voldane waarde treedt daarvoor in de plaats en vertegenwoordigt als het ware die zaak, zoodat ook het recht des vruchtgebruikers daarop moet overgaan; anders zou ook de eigenaar daaruit een onverdiend voordeel, de vruchtgebruiker een onverdiend nadeel ondervinden."

Prof. Opzoomer (1) is het met prof. Diephuis eens, „dat de vruchtgebruiker hierop recht van genot heeft, maar kan niet toegeven, dat het goed door onteigening verloren gaat. Hij meent, dat de onteigenaar niet alleen de zaak, maar ook het genot van de zaak moet onteigenen, en dat daarom den vruchtgebruiker een deel van de som toekomt.

Wanneer door onteigening de zaak was vergaan, zou het vruchtgebruik geeindigd zijn. De vruchtgebruiker zou evenmin recht op den prijs van het goed hebben als bij het verbranden van een huis of het vergaan van een schip op de assurantie-penningen."

Het groote verschil tusschen onteigenen of afbranden van een huis zien wij in dit geval niet in. In beide gevallen wordt dit onheil veroorzaakt door overmacht, hetwelk men niet kan tegengaan.

Het vruchtgebruik van een huis houdt ook op, wanneer dit in brand is gestoken, terwijl de vruchtgebruiker dan alleen verhaal heeft op den brandstichter.

Bij onteigening zoowel als bij het afbranden van een huis is het onmogelijk langer genot van de zaak te hebben.

B.v. een huis wordt afgebroken, bouw- of weiland wordt in een exercitieveld veranderd. Waarom zou hier de onteigeningssom voor de zaak in de plaats treden en bij het afbranden van een huis de assurantie-penningen niet? Wij voor ons houden staande, dat dit recht

---

(1) Zie Opzoomer, IV, blz. 119 e. v.

van den vruchtgebruiker niet zoo zeker was, indien art. 45*a* van de wet op de onteigening d.d. 28 Augustus 1851 (Stbl. n°. 125) dit niet had beslist. Art. 45*a* luidt als volgt:

„Hij, die op het onteigende goed een recht van vruchtgebruik had, heeft slechts aanspraak op de interessen van de aan den onteigende als schadeloosstelling toegekende geldsom, welke op zijn verlangen in een der grootboeken der nationale werkelijke schuld, ter zijner keuze, wordt ingeschreven."

De onteigeningswet heeft dus aan den vruchtgebruiker gedacht en alle kwesties dienaangaande voor goed uit den weg geruimd. Daarom bevreemdt het ons des te meer, dat de wet van 1886 niet insgelijks ons onderwerp heeft geregeld.

Uitgaande van het idee van waardevermindering van het kapitaal of van de rente lag er toch eene gelijke ratio aan ten grondslag. De bedoeling van de wet zal toch zeker niet zijn, dit aan de partijen over te laten. Hij, die een vruchtgebruik vestigt kan het natuurlijk regelen, maar zal misschien hieraan niet eens denken.

Gelukkig, dat ons art. 861 B. W. van de Code Napoléon is afgeweken, (1) anders verkeerde de vruchtgebruiker in nog ongunstiger positie, daar hij dan geheel afhing van de goede trouw van den eigenaar. Deze had toch eenvoudig de aflossing der schuld te vorderen en het vruchtgebruik was geeindigd.

Bij eene conversie gaat echter de zaak zelve niet te niet, doch zij vermindert alleen in waarde. De Staat kan van eene verbintenis te zijnen laste de rente of het kapitaal verminderen of de verbintenis geheel vernietigen.

Dit laatste noemt men een staatsbankroet.

Wij zagen uit de genoemde artikelen, dat de eigenaar en vruchtgebruiker die verminderingen van eene zaak lijdelijk moeten dragen.

Bij de conversie van 1886 werd de vermindering door den Staat veroorzaakt.

---

(1) Zie blz. 27.

Deze heeft daarom, om dit eenigszins goed te maken (men kan het ten minste zoo noemen) eene vergoeding toegezegd. Of deze toezegging moest strekken tot bonificatie voor vermindering van de waarde van het kapitaal zullen we thans onderzoeken. De wet van 1886 laat zich niet uit over de kwestie, wie hier gerechtigd is de verwisseling van de schuld te bewerkstelligen. Daar echter de woorden „*of usufructuaire*," zooals we reeds hierboven bespraken, zijn vervallen, zoo moeten we aannemen, dat de wetgever den eigenaar hiertoe alleen bevoegd acht.

Wanneer nu de eigenaar aflossing had gevraagd, dan heeft de vruchtgebruiker volgens art. 861 B. W. het recht de wederbelegging er van te vorderen. Misschien zou hij in dit geval dezelfde rente blijven genieten, in casu 4 %, maar de eigenaar kan wellicht geene belegging vinden, welke hem gelijke zekerheid aanbiedt als die van den Staat, en zal derhalve het behoud der zaak ver stellen boven hooge rente.

Volgens het B. W. heeft de vruchtgebruiker zich in dezen geheel aan den eigenaar te onderwerpen; alleen mag deze hem volgens art. 825 B. W. niet in de uitoefening van het vruchtgebruik belemmeren.

Al belegt de eigenaar die afgeloste som ook tegen 1 %, toch zal de vruchtgebruiker hiermee genoegen moeten nemen; want men kan dit toch geene belemmering noemen in de uitoefening van het vruchtgebruik.

Dit zal de eigenaar niet licht doen, daar hij weet, dat het vruchtgebruik elken dag kan ophouden. Nu vraagt echter de eigenaar geene aflossing maar verwisseling van de schuld. Wat gebeurt er nu?

De Staat blijft schuldenaar, hoewel de schuld op een ander grootboek van 3½ % wordt ingeschreven, dat expresselijk hiervoor wordt aangelegd. De 4% schuld wordt door den Staat à pari afgelost, maar voor hem, die converteeren wil, plaatst hij deze tegen 98 % op het grootboek van 3½ %.

Hij, die converteert, ontvangt hiervoor 2 %; m. a. w. de Staat past dus 2% bij. Men krijgt dus voor elke oude obligatie van 4 % rente groot *f* 1000.— eene nieuwe schuldbekentenis tot hetzelfde bedrag van 3½ % rente plus *f* 20.—

Hoewel de Staat voor het welslagen van de conversie de geheele

nieuwe leening had verhandeld aan een bankiers-syndicaat, hield hij echter de obligaties van hen, die converteerden onder zich en bewerkstelligde dit zelf.

Waarom gaf de Staat nu een bijslag? Rekende de Staat zich hiertoe verplicht uit overtuiging, dat hij een gepleegd onrecht eenigermate moest herstellen?

Geschiedde het uit medelijden met de ongunstige positie, waarin zijne crediteuren verkeerden, doordat hun kapitaal in waarde verminderde, alsmede hun jaarlijksche rente? We kunnen ons niet voorstellen, dat de Staat hier een oogenblik aan heeft gedacht. Hij is vrij en gelijk ieder schuldenaar er op bedacht om zich van elken knellenden band te bevrijden, of althans dien eenigermate te verlichten.

Wanneer hij dus door middel van eene conversie zijn rentelast vermindert, zal hij zoo min als iedere andere debiteur daarvoor eenige vergoeding wegens vermindering van rente of waardevermindering van het kapitaal geven.

Minister Bloem zeide het volgende bij de beraadslaging in de 1ste Kamer der Staten-Generaal: (1) „Ik heb de les van mijn ambtsvoorganger (2) in 1843 gevolgd waar hij zegt: „Als men de houders van 5% schuldbrieven wil nopen om bij de keus tusschen aflossing en verwisseling in schuldbrieven tot lagere rente, zich voor het laatste te verklaren, dan moet men hen ten minste eenige compensatie aanbieden. Die compensatie bestaat bij het tegenwoordige ontwerp. Het geeft eenige uitzicht van winst of kapitaal in het verschiet."

Het is ons niet mogelijk in den toeslag iets anders te zien dan eene aansporing van de schuldeischers om deel te nemen aan de conversie; om deze voor hen zoo aannemelijk mogelijk te maken, om zoo doende het risico te ontgaan, dat iedere aflossing vraagt.

Vroeg toch ieder crediteur aflossing, zoo zou de geheele conversie mislukken, en de Staat niet bij machte zijn aan alle aanvragen tot aflossing te voldoen, tenzij door eene nieuwe leening, wat in zulke omstandigheden bezwaarlijk gaat.

(1) Zie de Handelingen der Staten-Generaal van het jaar 1885-1886.

(2) Minister Rochussen.

De Staat heeft echter bij het toekennen van deze vergoeding vooral het oog op hen, die hun eigen zaak beheeren. Hij wil hun het verlies gelegen in die mindere waarde van kapitaal, die het gevolg is van mindere rente, verzachten.

Aan wien zou men nu recht geven op die vergoeding aan den vruchtgebruiker of aan den eigenaar? Het antwoord kan hierop niet moeilijk zijn, nadat wij de zaak aldus toegelicht hebben.

Den vruchtgebruiker hier een gedeelte of het recht van genot van dezen toeslag toe te kennen, zou juist eene aanleiding kunnen zijn voor den eigenaar om aflossing te vragen, vooral wanneer het hem waarschijnlijk voorkomt, dat het vruchtgebruik nog geruimen tijd kan duren. Volgens het B. W. kan hiertoe niemand anders gerechtigd zijn dan de eigenaar.

Dat de vruchtgebruiker hierop geen recht heeft, zal nog duidelijker worden door het volgende voorbeeld.

Iemand komt tijdens de conversie bij den eigenaar om geld te leenen. Deze stemt toe onder voorwaarde dat hem 4% gegeven wordt, gelijk hij tot nu toe van den Staat heeft gehad.

De leener heeft hiertegen bezwaar en vraagt of hij het niet tegen 3½% kan krijgen, daar de Staat thans ook niet meer geeft.

Dat is zoo, zegt de eigenaar, maar de Staat geeft eenige vergoeding; indien ik dus niet meer interest voor mijn geld kan maken, dan laat ik mijne inschrijvingen verwisselen. De leener echter, hoewel hij noodzakelijk dat geld hebben moet, heeft bezwaar tegen een hoogen interest, maar biedt hem eene gelijke vergoeding aan als de Staat, ja zelfs nog iets meer. De eigenaar laat zich hierdoor bewegen, stemt ten slotte toe en vraagt daarop aflossing.

Zal er nu iemand gevonden worden, die den vruchtgebruiker het vruchtgenot of een gedeelte van deze vergoeding toekent?

Zoo even hebben we gezien, dat de Staat op dezelfde wijze eenige vergoeding toegezegd heeft nl. om aflossing te voorkomen en daardoor eveneens niet in de verlegenheid te geraken. Wij kunnen dus onmogelijk hierop een ander antwoord geven.

Dit is dan ook vooral de oorzaak, waarom wij niet met het ge-

voelen van Mr. de Ranitz instemmen, wanneer hij den vruchtgebruiker hierop het recht van genot toekent, omdat de staat bijpast wegens vermindering van het kapitaal. Dit gevoelen laat zich gereedelijk verklaren uit de oorspronkelijke redactie van dat artikel, hetwelk de woorden: „*of usufructuaire*" inhield, waardoor men derhalve te veel dacht aan den vruchtgebruiker als op het oogenblik den meest belanghebbende.

Nu ons Burgerlijk Wetboek evenmin als de wet van 1886 eenige bepaling geeft, waaruit wij het recht van den vruchtgebruiker op dezen toeslag kunnen afleiden, blijft ons thans nog over te zien wat hier de gewoonte of billijkheid eischt. Dat de gewoonte hier geene kracht heeft, zal wel onnoodig zijn te expliceeren, daar de vereischten, welke noodig zijn om de gewoonte tot rechtsbron te maken, hier niet aanwezig zijn. Derhalve kan hier alleen de billijkheid in aanmerking komen.

Als wij in overweging nemen dat de vruchtgebruiker voortaan ieder jaar een half percent minder ontvangt, zouden wij aanstonds gereed zijn hem eenig recht op die som toe te kennen, wijl hij oogenblikkelijk schade lijdt. Tegenover de vermindering van de rente, treedt de vraag op den voorgrond: hoe gaat het met het kapitaal, blijft dit van dezelfde waarde?

Het nominaal bedrag van het kapitaal was 100 % en is ook zoo gebleven, maar de reëele waarde is gereduceerd.

Voordat er van eene conversie sprake was, stond de 4 % nationale werkelijke schuld 103 % à 104 %, terwijl ze tijdens de behandeling der wet nog den koers had van 102 %, 't welk voortsproot uit de vergoeding, welke men dacht, dat zou worden gegeven.

Indien iemand aflossing vraagt lijdt hij dus 3% à 4% schade, want hij krijgt slechts 100 % terug. Wordt daarentegen zijne schuld geconverteerd, dan blijft het nominaal bedrag 100 %, maar de reëele waarde is slechts 98 %. Kocht hij tijdens de beraadslaging over deze wet in de Staten-Generaal eene inschrijving op het grootboek, dan kwam hij er zonder verlies af; maar misschien heeft hij ze vroeger veel hooger moeten koopen.

In dit laatste geval zou hij, wanneer het vruchtgebruik in het begin

van het jaar 1888 ophield, er op verliezen, als hij dan genoodzaakt was ze te vervreemden, want hij zou wellicht geen 100 % terug ontvangen. Thans in het jaar 1895 staan de $3\frac{1}{2}$ % niet hooger dan $101\frac{11}{16}$ %, zoodat hij bij verkoop ongeveer 2 % schade lijdt. Alleen wanneer het vruchtgebruik nog jaren duurt, voelt de vruchtgebruiker in grooter mate het nadeel van de rentereductie, maar toch zal deze altijd het grootst zijn voor den eigenaar, daar hij beide nl: vermindering van rente en kapitaal ondergaat.

Dit alles te zamen genomen, en als wij daarbij tevens letten op hetgeen Mr. de Ranitz bij de beraadslaging over deze wet heeft in het midden gebracht, moeten we besluiten, indien we nl. van de veronderstelling uitgaan, dat de wetgever eene schadevergoeding heeft willen geven, hetgeen wij niet kunnen doen, dat deze vergoeding niet is gegeven voor de vermindering der rente, maar voor de vermindering van de waarde van het kapitaal.

Van dit standpunt uit kan men op gronden van billijkheid niet verder gaan dan de regeling te volgen, welke de wetgever bij onteigening heeft voorgeschreven. Op deze wijze zouden wij tot dezelfde conclusie komen als Mr. de Ranitz nl. dat de vruchtgebruiker alleen kan vorderen, dat de som te zijnen voordeele belegd wordt.

Maar aangezien wij niet kunnen aannemen, dat die toeslag is toegezegd om schadevergoeding te geven, maar om aflossing te voorkomen, aarzelen wij om den vruchtgebruiker op grond van billijkheid dit recht te geven. Hoewel het zeer prijzenswaardig is, dat partijen tot nog toe de zaak in der minne geschikt, en de som om de helft gedeeld hebben, blijkt toch uit hetgeen wij hierboven hebben aangetoond, dat de eigenaar bij deze onderlinge regeling benadeeld wordt.

Reeds vroeger hebben we opgemerkt, dat wij, terwijl wij met het samenstellen van dit onderwerp bezig waren, uit de dagbladen hebben vernomen, dat onze tegenwoordige minister van financiën zich heeft voor genomen de $3\frac{1}{2}$ % leening te converteeren in eene van 3%. Mocht deze conversie plaats hebben, dan willen we hopen dat die wet niet zal zwijgen, maar regelen aan wien de vergoeding toekomt, indien zij er eene mocht toeleggen.

Dat zij dan moge bepalen, of de eigenaar haar geheel zal ontvangen en genieten dan wel of de vruchtgebruiker er het genot van zal hebben, want eene andere regeling zou o. i. met de billijkheid in strijd zijn.

Dit hangt echter geheel af van het standpunt, waarop de wetgever zich plaatst en het zou ons allerminst voegen hierop te anticipeeren. Daar echter onze 3 °/₀ boven pari staan, kan het gebeuren, dat de Staat of geene of zeer weinig vergoeding geeft, wellicht hoogstens 1 °/₀. Wat ook de Staat in dezen voornemens is te doen, wij zullen onze moeite ruimschoots beloond achten, als hij bij het toekennen van eene vergoeding het oog op deze controverse laat vallen. Mocht de Staat ook de kwestie door art. 9 der wet van 1886 ontstaan nog nader kunnen regelen, dan gelooven we, dat velen hiermee hunne instemming zouden betuigen.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Eene hypotheekstelling van een toekomstig goed is nietig, ook al wordt het bezwaarde goed later het eigendom van den hypotheekgever.

II.

De vruchtgebruiker kan den eigenaar niet tot de grove reparatiën noodzaken.

III.

Art. 4 van de wet van 14 Jan. 1815 (Stbl. n°. 4) is vervallen, voor zoover het den voogden de verplichting oplegt inschrijvingen ten behoeve van minderjarigen te doen stellen op hun eigen naam.

IV.

Ten onrechte wordt in de reglementen van onze waterschappen de benoembaarheid en de stembevoegdheid afhankelijk gesteld van de grootte van het bezit der gronden binnen dat waterschap gelegen.

V.

Een nieuwe wet op de grootboeken van onze Nationale Schuld is wenschelijk.

VI.

Art. 66 kieswet verstaat onder stembriefjes alleen die, welke ze heeft aangeduid in art. 37.

VII.

Door niet gebruik te maken van de gerechtelijke bezichtiging van art. 93 al. 2 W. v. K. gaat het recht van schadevergoeding niet verloren.

VIII.

De overeenkomst tusschen vruchtgebruikers of huurders van een schip tot het reeden daarvan ten gemeenen bate is geene overeenkomst van reederij.

IX.

Een rechtspersoon kan niet het subject zijn van eene strafbare handeling.

X.

Opruien is strafbaar, ook wanneer het tijdens het plegen van het strafbaar feit geschiedt.

XI.

Het hooger beroep tegen eene rechterlijke beslissing op een verzoek tot onder curateele-stelling moet bij request worden aangebracht.

XII.

De toepasselijkheid van art. 266 Sv. is niet afhankelijk van de omstandigheid of tegen hem, die bij verstek veroordeeld is, de executie al dan niet reeds is aangevangen.

XIII.

Voor eene conversie van Staatsschuld is alleen noodig een lage rentestandaard en een goed gevestigd crediet.

XIV.

De overschrijving van kapitalen op een der grootboeken van den eenen schuldeischer op den anderen is een overgang van schuld van eene bijzondere soort.

XV.

Het is noodig, dat de wet bepaalt bij welke verborgen gebreken de verkooper verplicht is een stuk vee terug te nemen.

ERRATUM.

Op pag. 15 noot 1 staat: „zie pag. 23", lees: „zie pag. 17".